

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni
Katedra soukromého práva a civilního procesu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vyživovací povinnost ve vztahu k nezletilému dítěti
dle právní úpravy v České republice

Jan Voleský

2012

Prohlašuji,

že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a uvádím všechny prameny,
které jsem použil.

V Plzni dne 1. března 2012

Na tomto místě bych především rád poděkoval JUDr. Jindřichu Psutkovi, Ph.D., vedoucímu diplomové práce, za cenné podněty a rady, které mi pomohly při vytváření této práce. Zejména mu pak děkuji za čas a přátelský přístup, který mi věnoval a díky kterému pro mě psaní této práce bylo potěšením.

Dále bych rád poděkoval JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D., za jeho kvalitní seminární výuku, která ve mně vzbudila zájem o obor občanského práva. Rovněž mu děkuji za pomoc při výběru tématu diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1. Historický vývoj právní úpravy vyživovací povinnosti	10
2. Současná právní úprava vyživovací povinnosti v České republice	15
2.1 Právní zakotvení výživného	15
2.2 Institut výživného	16
2.2.1 Dobré mravy v otázce výživného	18
2.2.2 Promlčení výživného	19
2.2.3 Způsoby plnění vyživovací povinnosti	20
2.2.4 Plnění vyživovací povinnosti za jiného	21
2.2.5 Započtení pohledávek na výživném	22
2.2.6 Jednotlivé druhy výživného	22
2.2.7 Konkurence jednotlivých druhů výživného	22
3. Vznik a trvání nároku na výživné	24
3.1 Subjekty vyživovací povinnosti	24
3.1.1 Problematika otcovství v České republice	24
3.1.2 Exkurz do problematiky otcovství v návaznosti na poskytování výživného ve Velké Británii	25
3.1.3 Porod s utajenou totožností matky a anonymní porod	26
3.2 Předpoklady a podmínky vyživovací povinnosti	28
3.3 Trvání a zánik vyživovací povinnosti	29
3.3.1 Problematika věku studujícího dítěte	31

3.3.2 Studium jako příprava na budoucí povolání.....	32
3.3.3 Uzavření manželství oprávněnou osobou.....	35
3.3.4 Vyživovací povinnost při náhradní rodinné péči	36
3.3.5 Vyživovací povinnost v případě ústavní výchovy dítěte.....	38
3.3.6 Vazba a trest odnětí svobody povinného.....	40
3.3.7 Prohlášení úpadku na majetek povinného	41
4. Určování výše výživného	42
4.1 Odůvodněné potřeby dítěte	42
4.1.1 Věk dítěte	43
4.1.2 Zdravotní stav dítěte	44
4.1.3 Majetek a příjmy dítěte.....	44
4.1.4 Tvorba úspor.....	45
4.2 Možnosti a schopnosti povinného	45
4.2.1 Příjmy povinného ze závislé činnosti.....	46
4.2.2 Příjmy povinného z jiné než závislé činnosti	47
4.2.3 Nezaměstnaný povinný	49
4.2.4 Pracovní neschopnost	50
4.3 Majetkové poměry povinného.....	50
4.4 Právo dítěte sdílet životní úroveň svých rodičů	53
4.5 Osobní péče o dítě	55
4.6 Doporučující tabulka pro stanovení výše výživného	56
4.7 Stručný exkurz do určování výživného v Čínské lidové republice	57

5.	Realizace práva na výživné	59
5.1	Zahájení řízení	59
5.2	Účastníci řízení	61
5.3	Průběh řízení	62
5.4	Rozhodnutí soudu	63
5.5	Výkon rozhodnutí	65
5.6	Změna výše výživného	66
5.7	Trestný čin zanedbání povinné výživy	68
5.8	Vyživovací povinnost s mezinárodním prvkem	70
5.9	Realizace práva na výživné ve Velké Británii	71
6.	Návrhy de lege ferenda	73
	Závěr	77
	Summary	81
	Seznam použitých zdrojů	82

Seznam použitých zkratek

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (zákon č. 946/1811 Sb.z.s., obecný občanský zákoník rakouský, ve znění pozdějších předpisů)
Sb. z. a n.	Sbírka zákonů a nařízení
Sb. z. s.	Sbírka zákonů soudních
ř. z.	Říšský zákoník
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
Ústava	Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
CSA	Child Support Act 1991
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějšího předpisu
FamFG	Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit

Úvod

Výživné patří mezi základní instituty rodinného práva. Vzhledem k současným vývojovým trendům ve společnosti se otázka výživného týká stále více lidí. Stále více dětí vyrůstá v neúplných rodinách a stále více rodičů musí řešit problematiku jejich výživy a výchovy. Dostatečné materiální zajištění je klíčové pro současný i budoucí život každého dítěte. Bez dobrého zázemí dítě nemůže kvalitně rozvíjet své schopnosti a vědomosti. Náklady na vzdělávání a rozvoj zájmů dítěte jsou pro většinu neúplných rodin neúnosné. A právě výživné má alespoň po finanční stránce částečně nahradit absenci příjmů druhého rodiče. Finanční účast druhého z rodičů na výchově a výživě dítěte je nezbytná, neboť dítě, zejména pak nezletilé dítě, má velmi ztížené možnosti pro obstarání si finančních prostředků alternativním způsobem. U dítěte mladšího patnácti let je tato možnost vyloučena, neboť absolvuje povinnou školní docházku a jeho práce je až na výjimky ze zákona zakázána.

O významu výživného svědčí jeho dlouhotrvající existence v zákonné úpravě. Počátky tohoto institutu lze spatřovat již ve starověkém Římě. K rozvoji institutu výživného docházelo po celou dobu historického vývoje práva. V současné době tak jde o velmi propracovaný institut upravený mnoha právními předpisy, judikáty i literaturou. Pro zlepšení postavení oprávněné osoby zde existují i mnohé mezinárodní smlouvy či v případě České republiky i právní akty Evropské unie.

Téma vyživovací povinnosti ve vztahu k nezletilému dítěti dle právní úpravy v České republice jsem si zvolil proto, že mám s institutem výživného poměrně rozsáhlé osobní zkušenosti. Denně jsem se s ním setkával při své praxi v advokátní kanceláři a z každodenního kontaktu s klienty a ze sledování vývoje jejich případů jsem dospěl k názoru, že právní úprava institutu výživného není dokonalá. Prostor ke zlepšení nacházím zejména v procesní úpravě, čemuž se věnuji v závěru své diplomové práce.

V první části diplomové práce se stručně zabývám historií výživného, a to zejména v Českých zemích. V další kapitole vysvětluji obecné zásady institutu výživného, zejména pak právní úpravu společnou pro všechny druhy vyživovací povinnosti. Zbylá část této práce se věnuje již pouze vyživovací povinnosti

k nezletilému dítěti. Tato část je tvořena problematikou vzniku, trvání a zániku nároku na výživné, následuje pak kapitola zabývající se kritérii pro stanovení výše výživného, a to jak na straně oprávněného, tak na straně povinného. Na utváření této části má rozhodující vliv judikatura soudů, z nichž ty podstatné v textu uvádím. Dále posuzuji vhodnost paušalizovaného určování výše výživného dle tabulky Ministerstva spravedlnosti ČR, ve které se zohledňuje věk dítěte versus příjmy rodičů. Závěrečná část je věnována realizaci práva na výživné.

Diplomová práce má poskytnout čtenáři komplexní přehled všech aspektů týkajících se výživného k nezletilému dítěti. Jejím cílem je zhodnocení současné právní úpravy v České republice a podání vlastních návrhů na její zlepšení.

1. Historický vývoj právní úpravy vyživovací povinnosti

Institut výživného má svou dlouhou tradici, která spadá až do dob Říma. Toto období lze charakterizovat rozsáhlými pravomocemi muže, *pater familia*, nad zbytkem rodiny. Děti v té době nebyly svobodnými osobami, podléhaly vždy moci svého otce. *Paterem familiem* se mohl stát pouze muž, který byl dospělým římským občanem a byl již vyvázán z moci svého *patera familia*. Vyvázat se z moci *patera familia* bylo možné jeho smrtí, či procesem emancipace, ve kterém byl syn třikrát za sebou prodán cizí osobě a po třetím prodeji nabyt svobody. Trojí prodej syna byl umělý proces, kdy otec po každém prodeji syna koupil znovu nazpět, aby jej pak mohl sám propustit. To bylo významné pro případ dědictví.

Pater familias měl moc jednak nad svou manželkou (*manus*), jednak nad svými dětmi, tedy moc otcovskou (*patria potestas*), a v poslední řadě disponoval také mocí nad svobodnými osobami (*in causa mancipii*). Jako případ moci *patera familia* nad svobodnými osobami, které nebyly členy jeho rodiny, lze uvést zejména dočasné otroctví pro dluhy.

Moc otcovská zahrnovala zejména právo otce udělit souhlas se zasnubami a uzavřením manželství svého dítěte, právo své dítě prodat a původně i právo rozhodovat o jeho životě. Toto právo mohl otec realizovat nejprve jen po poradě s příbuznými a za vlády Konstantina Velikého ve 4. století n. l. bylo usmrcení dítěte otcem zakázáno. Obsahem moci otcovské nebyla jen oprávnění, ale i povinnosti. Za doby vlády Oktaviana Augusta na přelomu letopočtu se poprvé objevuje povinnost *patera familia* poskytnout svým dětem výživu. Pro nesplnění této povinnosti hrozilo otcovi soudní řízení a následná sankce.¹ Tato povinnost se nevztahovala na děti nemanželské. Nárok na výživné od otce však měly děti narozené z konkubinátu. Konkubinát lze charakterizovat jako trvalé nemanželské pohlavní soužití. Konkubinát nejčastěji využívaly osoby svobodné, které z nějakého důvodu nemohly uzavřít manželství, jako například vojáci.²

---

¹ KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 143-145.

² KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 135.

Pro vývoj vyživovací povinnosti byl v Evropě klíčovým okamžikem rok 313 n. l., kdy bylo Ediktem milánským křesťanství zařazeno mezi povolená náboženství. Křesťanská nauka hlásala ideu monogamie a nerozlučitelnosti manželství. Z toho důvodu se ve středověkých právních předpisech otázka výživného k nezletilému dítěti vůbec nevyskytovala, protože se předpokládalo, že dítě se bude rodit do úplných rodin a v úplné rodině také vyroste. I přes podstatný vliv křesťanské nauky na život tehdejší společnosti se děti stále rodily také mimo manželství. Otec nemanželského dítěte ale nebyl vůči němu vázán žádnými povinnostmi. Nemanželské děti patřily do rodu matky, nikdy ne do rodu otce. Rodina matky byla zodpovědná za výchovu a výživu dítěte. Případné výživné pro nemanželské dítě od otce tehdy záviselo zcela na jeho vůli.

V průběhu 18. století došlo k reformě rodinného práva, zejména v roce 1781 vydáním tolerančního patentu a v roce 1783 vydáním manželského patentu Josefa II. Tyto předpisy se však zabývaly převážně manželstvím, když byly povoleny sňatky katolíků s evangelíky, byla zrušena závaznost zasnub a rozhodování manželských sporů bylo přeneseno z pravomoci církve na státní soudy.

Důležitým okamžikem pro vývoj institutu výživného k nezletilému dítěti je rok 1812, kdy nabyl účinnosti Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, tedy zákon č. 946/1811 Sb. z. s. (dále jen ABGB). Povinnost rodičů poskytnout svým dětem výživu je zde zakotvena v § 139, který stanoví, že „rodičové jsou vůbec povinni, děti své v manželství zrozené vychovávat, to jest: o život a zdraví jejich pečovat, slušnou výživu jim dávat, jejich síly těla i ducha vzdělávat a vyučováním v náboženství a v užitečných vědomostech základ k budoucímu štěstí jich klásti.“³ Paragraf 141 ABGB pak zdůrazňuje, že vyživovací povinnost je povinností zejména otce dítěte, a to za předpokladu, že se dítě není schopno žít samo. I v případě rozvodu manželství a následnému svěřeni dítěte do péče matky je otec povinen nést náklady na výživu dětí.

Také v ABGB tedy přetrvává pojetí otce jakožto hlavního živitele rodiny, respektive dětí. Nicméně ABGB pamatuje i na případy, kdy otec není schopen výživné svým dětem poskytnout. V případě jeho smrti či nemajetnosti přechází

---

³ Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný občanský zákoník rakouský, ve znění pozdějších předpisů)

povinnost vyživovat děti na jejich matku. Není-li toho matka z uvedených důvodů schopna, pak jsou povinni poskytovat dětem výživu otcovi rodiče, následně pak rodiče matky.

Dle § 166 ABGB právo na výživné náleží i nemanželskému dítěti.

ABGB pamatuje i na případ, kdy nezletilé dítě disponuje určitým majetkem. V tomto případě je majetek povinen spravovat otec dítěte. Není-li k tomu otec způsobilý, určí správce soud. Za předpokladu, že z tohoto majetku plyne výnos, mohou ho rodiče použít na úhradu nákladů na výživu dítěte.

Roku 1916 byla přijata novela ABGB č. 196/1916 ř. z., která podporovala právo dětí na výživné.⁴

Oproti tomu například v Anglii byla obdobná úprava přijata až o 75 let později. Guardianship of Infants Act z roku 1886 poprvé stanovil povinnost soudů dbát při rozhodování o úpravě poměrů mezi rodiči a dětmi zejména o zájmy dítěte. Stejně jako v ABGB, v otázkách výchovy a výživy dítěte byl rozhodující názor otce. Ke zrovnoprávnění rodičů ve vztahu k dítěti došlo až roku 1973 (Guardianship Act).⁵

Dne 28. října 1918 byl zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n. vyhlášen samostatný československý stát. Tento zákon v čl. 2 stanovil, že „veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti“.⁶ Tímto došlo k recepci rakousko–uherské právní úpravy včetně ABGB do samostatného Československa. Územní platnost ABGB se však vztahovala pouze na Čechy, Moravu a Slezsko, když na Slovensku byla recepční normou převzata uherská právní úprava. Novelami z roku 1919 a 1928 bylo rodinné právo v ABGB značně modernizováno, avšak změny nastaly spíše v oblasti manželství či osvojení než v oblasti výživného.

Oblast výživného pak byla upravena tzv. alimentačním zákonem, zákonem č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovat výživu, výchovu nebo zaopatření. Osobám, které byly povinny hradit výživné a nedosahovaly takových příjmů, aby výživné ze mzdy plně uhradily, ukládal § 1 tohoto zákona povinnost obstarat si takové zaměstnání, z jehož mzdy mohly výživné hradit v plné výši.

⁴ VESELÁ, Renata, et al. *Rodina a rodinné právo: Historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005, s. 75.

⁵ EEKELAAR, John. *Family Law and Personal Life*. Oxford: Oxford University Press, 2007, s. 140-141.

⁶ Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n.

V případě, že osoba povinná hradit výživné pracovala u osoby blízké⁷ a nebylo tak zřejmé, jakou pobírala mzdu, nastala zde domněnka, že povinná osoba pobírala mzdu průměrnou u osob stejného vzdělání a stejných schopností. Toto ustanovení mělo význam pro určení výše výživného. Zákon dále uváděl, že pokud se povinný zřekne majetkových práv, vzdá se výdělečné činnosti či bezdůvodně přijme hůře placené zaměstnání, soud určí výši výživného z majetkových a výdělečných poměrů povinného z doby, než tak učinil.

Trestem odnětí svobody v délce jednoho týdne až šesti měsíců a ztrátou volebního práva do obcí postihoval zákon toho, kdo úmyslně či z hrubé nedbalosti neplnil svoji vyživovací povinnost a zároveň vystavil osobu oprávněnou nouzi nebo by ji nouzi vystavil, kdyby nebyla podporována někým jiným. Toto ustanovení se nevztahuje na povinného, který nemohl konat jinak, neboť kdyby plnil svoji vyživovací povinnost, vystavil by nouzi sebe či osobu alespoň stejně blízkou jako oprávněného. Paragraf 9, odst. 3 pak obsahoval ustanovení o účinné lítosti, když trestnost výše uvedeného činu zanikla, jestliže povinný činem nezpůsobil oprávněnému trvale nepříznivé následky a zároveň povinný škodu napravil dříve, než soud prvního stupně začal vyhlášovat rozsudek. Zákon zde tak velice moderně upřednostňoval zájem oprávněného na budoucích dávkách výživného před postihem povinného. Obdobné ustanovení o účinné lítosti, které sleduje stejný záměr, se váže i k trestnému činu zanedbání povinné výživy podle § 196 nyní platného zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

Zákon č. 4/1931 Sb. se poprvé velice široce zabýval tím, aby se oprávněný skutečně výživného domohl. Zákon pamatoval na mnohá opatření bránící povinnému, aby se vyhýbal placení výživného. V případě selhání těchto preventivních opatření nastupovalo opatření represivní, když zákon pod hrozbou sankce označil vyhýbání se placení výživného za trestný čin.

Vývoj práva po roce 1945 byl ovlivněn především ústavním zákonem č. 150/1948 Sb., v jehož duchu dle § 171, odst. 3 tohoto zákona v následujících letech vznikaly nové právní předpisy. Jedním z nich byl i zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1950. Jednalo se o první právní předpis rodinného práva, který platil na území celého Československa.

---

⁷ Dle § 2 odst. 2 zákona č. 4/1931 Sb. je za osobu blízkou považován manžel povinného a příbuzní manžela či povinného v pokolení přímém i pobočném

Jednou z hlavních změn, kterou tento zákon přinesl, bylo, že děti již nebyly nadále rozlišovány na manželské a nemanželské.⁸ Dle § 39 odst. 1 museli o výživu dětí pečovat oba rodiče, a to oba stejně. Povinnost pečovat o děti tak již nebyla úlohou primárně otce.

Zákon č. 265/1949 Sb. je jedním z prvních produktů tzv. právnícké dvouletky, ve které byly plánovaně vydávány nové právní předpisy. Tyto nově vytvořené předpisy odstranily rozdílnost právní úpravy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku na jedné straně a na Slovensku na straně druhé. Zároveň však již plně vyhovovaly zásadám stanoveným ústavním zákonem č. 150/1948 Sb., které vycházely z komunistické ideologie. Instituty rodinného práva se tak dostaly pod ochranu státu. To vyplývá i z preambule zákona č. 265/1949 Sb., podle které byl zákon vydán mimo jiné za účelem ochrany manželství a rodiny, aby se rodina stala „zdravou základnou vývoje národa“.⁹

Zákon č. 265/1949 Sb. platil až do roku 1964, kdy byl nahrazen zákonem č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zákonem o rodině (dále jen ZOR), který platí dodnes. ZOR pokračuje v nastolené tradici, kdy oba rodiče mají ve vztahu k dětem zásadně stejná práva a povinnosti.¹⁰ Nemluví zde také už o rodičovské moci, ale o právech a povinnostech rodičů. ZOR byl během své existence několikrát novelizován, ale úpravy výživného se dotýkají zejména novely provedené zákonem č. 91/1998 Sb. a zákonem č. 112/2006 Sb.

---

⁸ SCHELLE, Karel; TAUCHEN, Jaromír; VESELÁ, Renata. *Rodinné kodexy*. 1. Ostrava: KEY Publishing, 2010, s. 24.

⁹ Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

¹⁰ RADVANOVÁ, Senta. *Manželství a rodina v ČSSR*. Praha: Orbis, 1964, s. 131.

2. **Současná právní úprava vyživovací povinnosti v České republice**

2.1 Právní zakotvení výživného

Základní ustanovení vyživovací povinnosti lze nalézt v Listině základních práv a svobod (dále jen LZPS). Podle čl. 32 odst. 4 LZPS má dítě právo na výchovu a péči. Pod tímto ustanovením lze rozhodně chápat i institut výživného.

Důležité je zmínit, že dle čl. 10 Ústavy je Česká republika vázána též mezinárodními smlouvami, které prošly ratifikačním procesem a byly řádně vyhlášeny. Úpravou výživného se zabývá Úmluva o právech dítěte, publikovaná sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o vymáhání výživného v cizině, publikovaná vyhláškou Ministerstva zahraničních věcí č. 33/1959 Sb., či Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti, publikovaná vyhláškou Ministerstva zahraničních věcí č. 132/1976 Sb.¹¹ Dále je oblast výživného nově upravena Haagskou úmluvou ze dne 23. listopadu 2007 o mezinárodním vymáhání výživného dítěte a jiných forem výživného a Haagským protokolem o právu rozhodném pro vyživovací povinnost z téhož dne.

V důsledku vstupu České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004 se na našem území stal závazný právní systém Evropské unie. V oblasti výživného je v současné době v platnosti nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. Smyslem tohoto nařízení je urychlit a usnadnit řešení sporů týkajících se pohledávek výživného. Dochází zde zejména ke zjednodušení procesu uznávání rozsudků v oblasti výživného mezi jednotlivými členskými státy Evropské unie a tím i k podstatnému urychlení výkonu

---

¹¹ PLECITÝ, Vladimír; SALAČ, Josef. *Základy rodinného práva*. Praha: EURONION, 2001, s. 11.

rozhodnutí. Přijetí tohoto nařízení je možné považovat za jeden z úspěchů českého předsednictví v Radě Evropské unie.¹²

Stěžejním národním právním předpisem, který obsahuje hmotně právní úpravu výživného, je zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZOR). Pramenem právní úpravy výživného je i zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen ObčZ), ve znění pozdějších předpisů. Jeho užití je možné, pokud to ZOR výslovně nezakazuje, jako například v § 98 odst. 2. Soudní řízení ve věcech výživného je upraveno zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ). Další ustanovení o výživném k nezletilému dítěti je možné nalézt v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Vztahy týkající se výživného s mezinárodním prvkem jsou pak upraveny zákonem č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 24 tohoto zákona se vztahy s mezinárodním prvkem ohledně výživného budou řídit primárně právem státu, jehož je dítě občanem.

2.2 Institut výživného

Institut výživného není nikde v ZOR a ani v jiném právním předpise definován. Přesto se literatura v definici výživného shoduje. Výživné tak lze charakterizovat jako „penězi ocenitelný soubor věcí, práv, jiných majetkových hodnot a činností, který jedna osoba poskytuje druhé osobě za účelem vyživování, respektive majetkový soubor, který jedna osoba od osoby druhé ke svému vyživování dostává“.¹³ Výživné je tedy možné chápat jako nárok oprávněné osoby na určité plnění, ale i jako povinnost druhé osoby plnění poskytnout. Tato povinnost vzniká ze zákona. Z výše uvedeného vyplývá, že „výživné má jednak majetkový aspekt (zabezpečování a úhrada potřeb) a jednak osobní aspekt (vztah mezi konkrétními osobami oprávněného a povinného)“.¹⁴ Nicméně institut výživného je třeba chápat v širším smyslu. Nejedná se pouze o náklady na stravu,

---

¹² HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. *Právo a rodina*. 2009, 4, s. 14-15.

¹³ RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 166.

¹⁴ PLECITÝ, Vladimír, et al. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 99.

ale výživné zahrnuje i náklady na úhradu dalších potřeb, a to potřeb vzdělávacích, kulturních, potřeb na oblečení, hygienické potřeby, zájmy atd.

Základním předpokladem pro vznik nároku na výživné je neschopnost vyživované osoby se samostatně živit. Právo na výživné a zároveň i povinnost výživné poskytovat není možné smluvně převést na třetí osobu.¹⁵ Právo na výživné je právem osobním, které zaniká smrtí oprávněného či smrtí povinného. Právo na výživné nepřechází děděním, nicméně dle rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 30 Cdo 2128/2003, „dávky výživného splatné ke dni smrti mohou být předmětem dědictví, neboť jako dluh či pohledávka přecházejí na právního nástupce zemřelého“.¹⁶ Může dojít k případu, kdy třetí osoba způsobí smrt osoby povinné poskytovat výživné. V takovém případě může být této třetí osobě určena povinnost poskytnout náhradu vyplývající z odpovědnosti za škodu způsobenou na zdraví. Tato náhrada může být stanovena formou hrazení pravidelného výživného oprávněnému místo zemřelého povinného. Přestože je právní úprava výživného kogentního charakteru, ustanovení § 449a ObčZ umožňuje uzavřít takovou dohodu, podle které může být náhrada vyplývající z odpovědnosti za škodu ve formě hrazení pravidelného výživného odškodněna i jednorázově. K tomu je potřeba uzavřít písemnou dohodu o úplném a konečném vypořádání budoucích nároků mezi oprávněným a nynějším povinným.

Výživné k nezletilému dítěti není v zákoně o rodině řazeno do rodičovské zodpovědnosti. Do rodičovské zodpovědnosti patří zejména souhrn práv a povinností vyplývajících z péče o nezletilé dítě. Na první pohled by se do těchto povinností měla řadit i vyživovací povinnost. Vyživovací povinnost sice z rodičovské zodpovědnosti vyplývá, ale přímo do ní nespadá. Domnívám se, že je tomu tak proto, že rodič může být své rodičovské zodpovědnosti zbaven či mu může být omezena. Pokud by vyživovací povinnost byla řazena do rodičovské zodpovědnosti, pak by při zbavení rodičovské zodpovědnosti zanikla i povinnost rodiče hradit výživné. To by mohlo být v rozporu s ustanovením § 85 ZOR, podle kterého vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit.

---

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované. Brno: Doplněk, 2006, s. 246-247.

¹⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 2128/2003

2.2.1 Dobré mravy v otázce výživného

Požadavek, aby určení výživného bylo v souladu s dobrými mravy, je obsažen jednak v zákoně o rodině. Vedle toho se požadavek dobrých mravů objevuje také v občanském zákoníku, konkrétně v § 3 odst. 1 v souvislosti se zákazem zneužití výkonu práv.

Dobré mravy nejsou v zákonné úpravě nikde definovány, a to i přesto, že se otázka dobrých mravů vyskytuje ve všech odvětvích práva. Jejich definice je tak ponechána na úvaze soudu, přičemž soudy definují dobré mravy pro každé právní odvětví rozdílně.

Podle § 96 odst. 2 ZOR nelze přiznat výživné, bylo-li by to v rozporu s dobrými mravy. V oblasti výživného k dítěti byl pojem dobrých mravů vysvětlen v nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 606/04. V tomto nálezu Ústavní soud judikoval, že nelze zvýšit otcí výživné k nezletilému dítěti v péči matky, které vinou těžkého úrazu potřebuje více finančních prostředků na léčení, neboť tento úraz dítěti vznikl v době, kdy ho matka svěřila do péče jiné osobě. Zvýšení výživného otcí by za těchto okolností bylo v rozporu s dobrými mravy. Ústavní soud dále konstatoval, že „rozpor s dobrými mravy jako důvod nepřiznání výživného dle § 96 odst. 2 ZOR je spjat s jednáním osoby, která se přiznání výživného domáhá, a nikoli s jednáním osob jiných, ať již povinných, tj. těch, vůči kterým směřuje nárok na plnění vyživovací povinnosti, anebo osob třetích“.¹⁷

Jak vyplývá z rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 2661/1999 a z rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 6 Tdo 326/2004, tak konfliktní vztahy mezi rodičem a dítětem, které rodič pocítuje jako újmu na svých rodičovských právech, nelze přičítat k tíži nezletilých dětí a zpochybňovat tím jejich nárok na výživné odkazem na rozpor s dobrými mravy.¹⁸

Úprava dobrých mravů v občanském zákoníku (§ 3 odst. 1 ObčZ) stanoví, že nikdo nesmí výkonem svých práv a povinností zasahovat bez právního důvodu do práv a zájmů jiné osoby. Výkon práv a povinností dále nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Toto ustanovení se uplatní právě i v oblasti výživného.

¹⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 606/04

¹⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 2661/1999, rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 326/2004

Ke zneužití výkonu práv může dojít na straně oprávněného i na straně povinného. Oprávněný se zneužití výkonu práv dopouští nejčastěji při požadování nepřiměřeně vysokého výživného. Zde je však úlohou soudu, aby vyživovací povinnost určil ve výši, která odpovídá jak odůvodněným potřebám oprávněného, tak možnostem, schopnostem a majetkovým poměrům povinného. K zneužití výkonu práv na straně oprávněného dále dochází při požadování výživného po neúměrně dlouhou dobu, zejména u dětí s nepřiměřeně dlouhou dobou studia. Stejně tak je v rozporu s § 3 odst. 1 ObčZ situace, kdy po určité době nastaly takové okolnosti, pro které mohl oprávněný žádat o zvýšení vyživovací povinnosti, ale neučinil tak a po uplynutí delší doby uplatňuje nárok na zvýšení vyživovací povinnosti až tři roky zpětně.

Naopak povinný se zneužití výkonu práv dopouští, když si při podnikání nepřiměřeně snižuje daňový základ za účelem určení nízké vyživovací povinnosti k dítěti. Ke zneužití výživného na straně povinného dochází také v případech, pokud povinný neplatí výživné na dítě umístěné v ústavní péči například s odůvodněním, že zdravotní péče je zdarma.¹⁹

2.2.2 Promlčení výživného

Nárok na výživné je dle § 98 odst. 1 v ZOR v zásadě neprodláčetelný. Avšak nárok na úhradu některých nákladů neprovdané matce může být uplatněn pouze do tří let od porodu dítěte. Pod těmito náklady můžeme rozumět například těhotenské oblečení, speciální stravu, hrazení lékařských vyšetření, zdravotnických pomůcek nebo léků.

Výživné může být přiznáno jen ode dne zahájení soudního řízení, ale v případě výživného pro dítě ho lze přiznat i tři roky zpětně od tohoto dne. Samotný nárok na výživné je sice neprodláčetelný, ale to neplatí o jednotlivých částkách výživného, které se podle § 110 odst. 3 ObčZ promlčují po třech letech. Jiný postup je uplatňován při stanovení nároku na výživné k dítěti, kde ZOR stanoví v § 98 odst. 2, že pokud bylo výživné k dítěti přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu, pak se pravidelné částky výživného promlčují po deseti

¹⁹ HURDÍK, Jan; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Možnost uplatnění zákazu zneužití ve vztazích výživného. In *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2009, s. 219-224.

letech. V tomto případě se neužije ustanovení § 110 odst. 3 ObčZ. Výše uvedené se týká pouze běžného výživného, tedy výživného splatného v budoucnosti. Výživné, které bylo pravomocným soudním rozhodnutím přiznáno za období před zahájením soudního řízení, tedy dlužné výživné, se dle ObčZ promlčuje v desetileté promlčecí lhůtě.

2.2.3 Způsoby plnění vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost je primárně plněna v penězích, a to v opětujících se částkách splatných vždy měsíc dopředu. Výživné rozvedeného manžela může být uhrazeno i poskytnutím jednorázové částky. U výživného pro dítě může soud uložit povinnému složit finanční částku, která bude sloužit k úhradě výživného v budoucnosti. Soud tak učiní v případě, kdy povinný podniká s nejistým výsledkem a tato činnost by mohla do budoucna zmařit výplatu výživného, nebo v případě, že se povinný chystá vycestovat na dlouhou dobu do zahraničí.²⁰

Pravidelně se opakující částky nejsou jediným možným způsobem plnění vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti. Ta může spočívat i v naturálním plnění, kdy povinný oprávněnému poskytuje například bydlení. Další z možností je zabezpečování osobní péče o oprávněného nebo péče o společnou domácnost.²¹ V praxi může být často problém rozlišit, co lze ještě považovat za naturální plnění výživného a co je již předmětem denní potřeby, neboť dle usnesení Nejvyššího soudu České republiky 8 Tdo 1324/2006 za naturální plnění nelze považovat například dárky či dílčí ošacení.

Ve fungujícím manželství se rozsah vyživovací povinnosti nezkoumá, neboť se předpokládá, že ji oba rodiče plní v maximální míře a dobrovolně. Pokud rodiče spolu nežijí nebo žijí, ale vyživovací povinnost dobrovolně neplní, upraví vyživovací povinnost soud.²² Soud může také schválit dohodu mezi rodiči o výši výživného každého z nich. Nicméně dohoda, na základě které by měl vyživovací povinnost k dítěti pouze jeden z rodičů, by byla vůči dítěti neúčinná.

---

²⁰ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, 1-2, s. 33.

²¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, et al. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství: Komentář*. 4. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 395.

²² LUŽNÁ, Romana. Výživné mezi rodinnými příslušníky. *Právo a rodina*. 2006, 12, s. 10-11.

2.2.4 Plnění vyživovací povinnosti za jiného

Pokud někdo plnil vyživovací povinnost nebo ji dokonce celou splnil, avšak k plnění této povinnosti byl povinen někdo jiný, má dle § 101 odst. 1 ZOR nárok na úhradu tohoto plnění po tom, místo koho plnil. Tento případ se vyskytuje nejčastěji v souvislosti s popřením otcovství, ale také tehdy, kdy jeden z rodičů plní výživné i za druhého rodiče, či pokud dítě plní povinnost ke svému rodiči i za druhého sourozence. Toto ustanovení si vykládám tak, že může nastat situace, kdy jeden z rodičů bude dle soudního rozhodnutí povinen přispívat na výživu nezletilého dítěte určitou finanční částkou. Může se ale stát, že se povinný dostane do neschopnosti tuto povinnost plnit, například z důvodu ztráty zaměstnání či dlouhodobé nemoci. Aby nedošlo ke snížení životní úrovně oprávněného, může se druhý rodič rozhodnout plnit dočasně vyživovací povinnost i za rodiče, který toho není dočasně schopen. Ustanovení § 101 odst. 1 ZOR zaručuje rodiči, který plnil dočasně i za druhého rodiče, že mu budou tyto výdaje následně nahrazeny.

V tomto institutu je možné spatřovat odlišnost úpravy v ZOR oproti ObčZ. ObčZ by v takovém případě požadoval vydání bezdůvodného obohacení. Poskytnuté plnění ale v rodinných vztazích není možné exaktně vyčíslit, proto ZOR obsahuje institut úhrady plnění za jiného. V takovém případě soud musí vždy posoudit konkrétní situaci, a to s ohledem na spravedlnost a obecné právní zásady.²³ K tomu podotýkám, že vyživovací povinnost se neplní pouze poskytováním finančních prostředků, ale za rovnocenné plnění této povinnosti lze považovat osobní péči o oprávněného či zabezpečování jeho ubytování. Naturální plnění vyživovací povinnosti a osobní péči o oprávněného nelze přesně ocenit v penězích, a proto je zde žaloba na bezdůvodné obohacení dle ObčZ vyloučena.

Právo požadovat uhrazení platby za jiného se promlčuje v tříleté lhůtě dle § 101 ObčZ.

---

²³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, et al. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství: Komentář*. 4. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 486.

2.2.5 Započtení pohledávek na výživném

Proti pohledávkám na výživné k nezletilému dítěti není započtení přípustné. V ostatních případech ZOR vzájemné započtení pohledávek umožňuje, ale pouze vzájemnou dohodou obou stran.

Dle mého názoru zákaz započtení proti pohledávce na výživném k nezletilému dítěti poskytuje dítěti větší ochranu. Pro rodiče, který pečuje o dítě a k jehož rukám druhý rodič výživné hradí, by mohlo být lákavé umořit svůj dluh vůči druhému rodiči tím, že mu odpustí výživné k nezletilému dítěti. Nicméně výživné slouží k úhradě potřeb dítěte, nikoliv rodiče, který o něj pečuje, a z toho důvodu by takovéto započtení bylo pro dítě nevýhodné. Uvedené započtení by tak bylo výhodné pouze pro rodiče, který o nezletilé dítě pečuje, ale v žádném případě by nebylo výhodné pro dítě.

2.2.6 Jednotlivé druhy výživného

Výživné se poskytuje mezi osobami příbuznými v pokolení přímém, mezi manžely či rozvedenými manžely a právo na výživné má i neprovdaná matka vůči otci svého dítěte.

Dle ZOR taxativně rozlišujeme tyto druhy vyživovací povinnosti:

- a) Vyživovací povinnost rodičů k dětem
- b) Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům
- c) Vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými
- d) Vyživovací povinnost mezi manžely
- e) Vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely
- f) Příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce

2.2.7 Konkurence jednotlivých druhů výživného

V běžném životě se může stát, že zároveň budou splněny podmínky pro udělení více druhů výživného. V tomto případě mluvíme o konkurenci či střetu

vyživovacích povinností.²⁴ Některé tyto střety výslovně upravuje ZOR. Paragraf 91 odst. 3 a § 92 odst. 2 ZOR výslovně uvádí, že vyživovací povinnost mezi manžely či rozvedenými manžely má přednost před vyživovací povinností dětí vůči svým rodičům. Pokud je manžel vůči druhému manželovi schopen plnit vyživovací povinnost, vyživovací povinnost dítěte vůči svému rodiči nenastoupí vůbec. Nastoupila by jen za předpokladu, že by manžel svou povinnost nebyl schopen plnit.

Ačkoliv to ZOR neuvádí, tak dle odborné literatury a rozhodovací praxe soudů při vzájemné konkurenci vyživovacích povinností má prioritní postavení vyživovací povinnost rodiče k dítěti, zejména k dítěti nezletilému.

Nezletilé dítě většinou nemá možnost obstarat si prostředky na svou výživu a je zcela odkázáno na své rodiče. Toto výživné by dle mého tvrzení mělo mít přednost před výživným mezi manžely či rozvedenými manžely i proto, že manžel má vždy možnost získat prostředky i jinak než z výživného. Manžel v produktivním věku by měl být schopen si prostředky na svou výživu vydělat. V opačném případě pak manžel pobírá dávky starobního či invalidního důchodu nebo dávky v nezaměstnanosti, popřípadě i dávky státní sociální podpory.

Ze zařazení a způsobu úpravy vyživovací povinnosti rodičů k dětem a vyživovací povinnosti mezi ostatními příbuznými vyplývá, že vyživovací povinnost rodičů k dětem předchází vyživovací povinnosti mezi ostatními příbuznými. Vyživovací povinnost k dítěti mají nejprve jeho rodiče, nejsou-li schopni tuto povinnost plnit, tak poté jejich prarodiče.²⁵ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí přímo prohlásil, že vyživovací povinnost matky k dítěti předchází vyživovací povinnost, kterou má ke svým rodičům.²⁶

Pokud dítě uzavře manželství a stále se není schopno samostatně žít, vyživovací povinnost rodičů k dítěti trvá i nadále, ale pouze jako povinnost podpůrná k vyživovací povinnosti mezi manžely.²⁷

---

²⁴ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha, 1995, s. 18.

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované. Brno: Doplněk, 2006, s. 249.

²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Cz 67/67

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cz 44/71

3. Vznik a trvání nároku na výživné

3.1 Subjekty vyživovací povinnosti

Z povahy vyživovací povinnosti vyplývá, že ve většině případů je dítě v postavení oprávněného a jeho rodič v postavení povinného. Vyživovací povinnost rodičů k dítěti vzniká okamžikem vzniku rodičovského právního vztahu. U matky tento vztah vzniká narozením dítěte automaticky. Za otce se považuje manžel ženy, která dítě porodila, případně se otcovství určí podle jedné ze tří domněnek otcovství.

3.1.1 Problematika otcovství v České republice

Podle první domněnky, stanovené § 51 ZOR, se za otce dítěte považuje bývalý manžel matky v případě, že se dítě narodí do uplynutí třicátého dne po zániku manželství nebo po jeho prohlášení za neplatné. Nelze-li určit otcovství podle první domněnky, přináší § 52 ZOR domněnku druhou, podle které se za otce dítěte považuje muž, který byl za otce označen souhlasným prohlášením rodičů před soudem nebo matričním úřadem. Neurčí-li se otcovství podle ani jedné z výše uvedených domněnek, určí podle § 54 ZOR otcovství soud. Soud pak označí za otce toho, kdo měl s matkou pohlavní styk v době mezi stoosmdesátým a třicátým dnem před narozením dítěte, pokud závažné okolnosti na straně otce jeho otcovství nevylučují. Těmito okolnostmi se rozumí především jeho zdravotní stav.

V případě určení otcovství soudem podle paragrafu 54 ZOR se jedná o konstitutivní rozhodnutí, podle kterého vznikají otci povinnosti k dítěti okamžikem nabytí právní moci rozhodnutí. Rozhodnutím soudu vzniká otcovství v právním smyslu, ne však nutně ve smyslu biologickém. V době vzniku ZOR nebyla medicína a věda na takové úrovni, aby bylo možné biologické otcovství určit se stoprocentní jistotou. Proto pokud bylo otcovství určeno soudem podle § 54 ZOR, bylo určeno na základě domněnky či vysoké pravděpodobnosti, že muž, který s matkou v uvedeném období souložil, je biologickým otcem. Tato

nejistota je důvodem, proč je rozhodnutí soudu o určení otcovství konstitutivním rozhodnutím.

Soud může rozhodnout, že otcem dítěte je jiný muž, než který byl za otce dosud považován. V takovém případě muž, který není otcem dítěte, má právo požadovat od otce dítěte úhradu dosud poskytnutých úhrad na výživném, a to v promlčecí době podle § 101 ObčZ.

Dojde-li k osvojení dítěte, zaniká jeho rodičovský právní vztah s původními rodiči a je nahrazen novým rodičovským právním vztahem, který obsahuje stejná práva i povinnosti. Tento nový vztah zahrnuje i vyživovací povinnost rodičů k osvojenému dítěti. Vyživovací povinnost osvojitelům vzniká v den, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o osvojení a v ten samý den zaniká vyživovací povinnost původních rodičů.²⁸

Naopak vyživovací povinnost rodičů k dítěti nezaniká ani tehdy, jsou-li rodiče zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Povinnost tak trvá, i když rodiče o dítě fakticky nepečují a dítě je umístěno v náhradní rodinné péči, v ústavní výchově či byl dítěti ustanoven poručník.

3.1.2 Exkurz do problematiky otcovství v návaznosti na poskytování výživného ve Velké Británii

Od roku 1991 je na území Velké Británie v platnosti Child Support Act (dále jen CSA), který byl vydán za účelem zlepšení postavení dětí v otázce získávání výživného. CSA platí až na výjimky (stanovené článkem 58) na území celé Velké Británie. Důvodem pro vydání tohoto předpisu byl zejména fakt, že dle výzkumů z doby před vydáním tohoto předpisu pouze 30 % matek a 3 % mužů, kteří měli dítě ve své péči, pobírali od druhého rodiče pravidelně výživné na dítě.²⁹ Z toho důvodu je v Child Support Act věnována velká pozornost problematice určování otcovství tak, aby dítě mělo známé pokud možno oba rodiče.

---

²⁸ RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 174.

²⁹ CRETNEY, Stephen; MASSON, Judith. *Principles of family law*. 6. London: Sweet & Maxwell, 1997, s. 502.

Stejně jako v českém právním řádu, i podle CSA mají vyživovací povinnost k dítěti zejména jeho rodiče. Za otce dítěte je podle tohoto předpisu považován muž, který se oženil s matkou dítěte v určité fázi od početí dítěte do jeho narození, či muž, který byl souhlasným prohlášením rodičů označen za otce.

Rozdíl mezi českou a britskou právní úpravou nastává až při třetí domněnce otcovství. V případě, že se neurčí otec podle výše uvedených postupů a zároveň zde existuje důvodné podezření, kdo by mohl otcem dítěte být (zejména z důvodu proběhnuvšího pohlavního styku), je tento muž povinen podrobit se testu otcovství.

V případě, že muž tento test odmítne, nastupuje domněnka jeho otcovství k dítěti a povinnost hradit výživné. Odůvodnění tohoto postupu je dvojí. Buď muž ví, že by mohl být otcem dítěte, ale z jakéhokoliv důvodu otcem být nechce, proto se testu vyhýbá. Anebo muž naopak ví, že otcem pravděpodobně není, ale přeje si jím být a test odmítá proto, aby nedošlo k vyvrácení jeho otcovství.³⁰ To se může stát například v případě, kdy muž ví, že je neplodný a že test by jeho otcovství vyloučil, ale i přesto si přeje být otcem.

Ať je pro odmítnutí testu otcovství kterýkoliv z důvodů, v obou případech je pro dítě do budoucna přínosnější, když jeho otec bude určen.

3.1.3 Porod s utajenou totožností matky a anonymní porod

V roce 2004 byl vydán zákon č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon novelizoval český právní řád tak, že umožnil provádění porodů s utajením totožnosti matky.

Podle § 67b odst. 20 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, má žena s trvalým pobytem na území České republiky, která není vdaná a nemá tak manžela, kterému by svědčila domněnka otcovství podle

---

³⁰ WELSTEAD, Mary. *Family Law*. 2. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 460.

§ 51 ZOR, právo na zvláštní ochranu svých údajů. Zdravotnické středisko, ve kterém porod s utajením totožnosti matky probíhá, má povinnost vést zdravotnickou dokumentaci jen v rozsahu souvisejícím s těhotenstvím a porodem. Jméno a příjmení matky má být vždy vedeno odděleně od zdravotnické dokumentace spolu s žádostí matky o utajení její osoby v souvislosti s porodem. Tato dokumentace se následně zapečetí a její otevření je možné pouze na základě rozhodnutí soudu. Lékaři a jiní pracovníci mají povinnost zachovávat mlčenlivost o osobních údajích této matky.³¹

Po provedené novele navíc zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje nezapsat do knihy narození údaje o rodičích dítěte. Tento postup je možný právě v případě, kdy matka dítěte požádala o utajení své osoby v souvislosti s porodem.

Hlavním cílem úpravy porodu s utajenou totožností matky je, aby dítě mohlo co nejdříve vyrůstat v náhradní rodině. Uvedenou úpravou se zruší doba šesti týdnů, po jejichž uplynutí může dát matka souhlas s osvojením (§ 68a ZOR), popřípadě lhůta dvou měsíců po narození dítěte, ve které rodiče neprojeví o dítě žádný zájem (§ 68 odst. 1 písm. b) ZOR).³²

Obdobnému účelu jako porody s utajenou totožností matky slouží i anonymní porody. O anonymní porod se jedná tehdy, kdy matka dítěte není známa a dítě je odloženo, nejčastěji do tzv. baby boxu. V tomto případě totožnost matky není známa vůbec a dítě má status nalezence.³³ Stejný status má i dítě nalezené na jakémkoliv jiném místě než v baby boxu.

Uložení dítěte do baby boxu nezakládá odpovědnost za trestný čin opuštění dítěte nebo svěření osoby podle § 195 TrZ, neboť v takovém případě nejsou naplněny všechny znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu.³⁴ Baby box je vždy umístěn v areálu nemocnice či jiného zdravotnického zařízení. Zároveň je vždy vyhříván a obsah baby boxu je nepřetržitě monitorován. Z těchto

---

³¹ Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů

³² HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*. 7. aktualizované. Praha: Linde Praha, 2005, s. 140.

³³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, et al. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství: Komentář*. 4. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 240.

³⁴ MITLÖHNER, Miroslav. *Planovanirodiny.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-11-16]. Baby box - méně idealismu a více reality. Dostupné z WWW: <<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocclanku=2008043004>>.

důvodů usuzuji, že uložením dítěte do baby boxu nedochází k vyvolání nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví dítěte a nejsou tak naplněny všechny znaky skutkové podstaty uvedeného trestného činu.

Lze konstatovat, že současná právní úprava porodů s utajenou totožností matky a anonymních porodů je v rozporu s Úmluvou o právech dítěte, neboť čl. 7 Úmluvy o právech dítěte zakotvuje právo dítěte být registrován ihned po narození, právo na jméno, státní příslušnost, a pokud je to možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.³⁵

Právní úprava porodů s utajenou totožností matky a anonymních porodů vůbec neřeší otázku vzniku, zániku a trvání povinností biologických rodičů k dítěti. I přesto, že se jedná o porod s utajenou totožností matky či anonymní porod, stále platí ustanovení § 50a ZOR, podle kterého je matkou dítěte žena, která dítě porodila. Okamžikem porodu dítěte vzniká matce k dítěti řada povinností, včetně povinnosti vyživovací. Podle platné právní úpravy má matka tyto povinnosti až do okamžiku, kdy nabude právní moci rozhodnutí o osvojení dítěte.

Z uvedeného lze jednoznačně dovodit, že vyživovací povinnost matky k dítěti trvá, i pokud při porodu požádá o utajení své totožnosti nebo pokud porodí anonymně. Neplnění vyživovací povinnosti rodičů posléze zakládá odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 196 TrZ.

Existence těchto dvou forem porodů jistě napomáhá k ochraně života a zdraví dětí, neboť snad každá rozumná matka dítě raději odnese do baby boxu, než aby ho pohodila někde na ulici. Nicméně podle současné právní úpravy má taková matka úplně stejné povinnosti k dítěti jako matka, která porodí standardně, a ani jeden z těchto porodů ji nezbavuje povinností k dítěti.

3.2 Předpoklady a podmínky vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost rodičů k nezletilým dětem vzniká za splnění následujících předpokladů:

---

³⁵ HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*. 7. aktualizované. Praha: Linde Praha, 2005, s. 140.

- a) existuje rodičovský právní vztah mezi oprávněným a povinným,
- b) dítě se není schopno samostatně žít,
- c) rodič má dostatečné schopnosti, možnosti a majetkové poměry k tomu, aby mohl výživné poskytovat,
- d) poskytování výživného je v souladu s dobrými mravy.

O souladu poskytování výživného s dobrými mravy a existenci rodičovského právního vztahu již bylo pojednáváno v předešlých kapitolách.

Předpoklad, že dítě není schopno se samostatně žít a je tedy odkázáno na výživu, je u nezletilého dítěte naplněn téměř vždy. Za schopnost dítěte se samostatně žít chápeme, že je způsobilé si obstarávat prostředky pro vlastní odůvodněné potřeby samo. Tyto prostředky si obstarává zejména prostřednictvím pracovní nebo jiné výdělečné činnosti, ale nelze opomenout případy, kdy dítěti plynou výnosy z jeho vlastního majetku. Tento majetek mohlo dítě nabýt například v dědickém řízení či darem.³⁶

V naprosté většině případů však platí, že pouze dítě starší 15 let, které má již ukončenou povinnou školní docházku, má možnost žít se samostatně. Odkázanost dítěte na výživu a s tím související míra jeho potřeb je u každého dítěte odlišná. Závisí zejména na jeho věku, zdravotním stavu, způsobu přípravy na budoucí povolání či zájmech. Toto bude ve výsledku zohledněno v určení výše výživného k dítěti, o kterém rozhodne soud.

Stejně tak posouzení schopností, možností a majetkových poměrů rodiče k plnění vyživovací povinnosti bude předmětem kapitoly zabývající se určením výše výživného.

3.3 Trvání a zánik vyživovací povinnosti

Podle § 85 odst. 1 ZOR vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá až do té doby, dokud se děti nejsou schopny samostatně žít. Schopnost dítěte samostatně se žít znamená schopnost obstarat si samostatně prostředky pro své odůvodněné potřeby. ZOR sice neuvádí jiný důvod zániku vyživovací povinnosti, nicméně

---

³⁶ KNAPPOVÁ, Marta, et al. *Občanské právo hmotné 3. 4.*, aktualizované a doplněné. Praha: ASPI, 2007, s. 161.

důvodů lze dovodit více. Z již uvedeného vyplývá, že vyživovací povinnost zaniká vždy smrtí oprávněného či povinného. Zemře-li povinný rodič, je povinen vyživovat druhý rodič. Pokud ten nemůže poskytovat výživné v plné výši, přechází vyživovací povinnost na předky rodičů.³⁷

Vyživovací povinnost nezaniká pouze faktickou smrtí povinného, ale i tehdy, je-li povinný prohlášen za mrtvého. K tomu dochází na základě soudního rozhodnutí dle § 195 a násl. OSŘ, ve kterém soud uvede den, ke kterému je povinný považován za mrtvého. Nicméně pokud se po nabytí právní moci rozsudku zjistí, že povinný je naživu, soud své rozhodnutí zruší. Myslím si, že na takový případ by se mělo pohlížet v tom smyslu, jako by vyživovací povinnost nikdy nezanikla.

K zániku vyživovací povinnosti dochází okamžikem nabytí právní moci rozsudku o osvojení dítěte novými rodiči.

Zaniká-li vyživovací povinnost z důvodu smrti oprávněného či povinného nebo z důvodu osvojení dítěte, pak tato povinnost zaniká ze zákona. Naopak dochází-li k zániku vyživovací povinnosti proto, že dítě je již schopno se samo živit, vyživovací povinnost nezaniká ze zákona, ale povinný se musí zrušení vyživovací povinnosti domáhat u soudu. To platí tehdy, kdy vyživovací povinnost k dítěti byla určena soudem. Jestliže byla vyživovací povinnost stanovena na základě dohody stran, může být dohodou i zrušena. Oprávněný, který v souladu se soudním rozhodnutím pobírá výživné, může sám usoudit, že zde již nejsou důvody, aby výživné pobíral i nadále, a sám se může rozhodnout, že jednotlivé částky výživného nebude po povinné osobě vymáhat. Pak nemusí dojít ke zrušení vyživovací povinnosti soudem.

Pokud soud zruší vyživovací povinnost, musí v rozhodnutí uvést, k jakému datu ji zrušuje. Jako okamžik zrušení vyživovací povinnosti může soud určit datum, které již nastalo. V tom případě vzniká na výživném přeplatek. Podle § 99 odst. 1 ZOR se však tento přeplatek nevrací v případě, že vznikl na výživném pro nezletilé dítě a že byl již spotřebován. Domnívám se však, že v praxi je velmi těžko prokazatelné, zda přeplatek byl spotřebován, či nikoli, a to zejména když

---

³⁷ HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*. 7., aktualizované. Praha: Linde Praha, 2005, s. 207.

§ 85a odst. 2 ZOR ukládá rodičům povinnost přispívat dětem na tvorbu jejich úspor. Je třeba dodat, že majetkové poměry povinné osoby musejí tvorbu úspor umožňovat.

V případě zániku vyživovací povinnosti se nemusí vždy jednat o zánik definitivní. Vyživovací povinnost může být obnovena například v souvislosti s přípravou dítěte na budoucí povolání, když předtím se dítě po určité období samostatně živilo. Dalším příkladem je zrušení osvojení dítěte či uzavření manželství dítěte a následná neschopnost druhého manžela poskytnout mu přiměřenou výživu. Vždy však musí být zachováno základní kritérium, že se dítě není schopno žít samo. Lze si představit i obnovení vyživovací povinnosti z důvodu nemoci či invalidity, pro kterou dítě ztratí schopnost se samo žít. Zejména v případě nemoci či invalidity může vyživovací povinnost rodičů k dítěti trvat nastálo a zanikne až smrtí rodičů či oprávněného dítěte. Těžce nemocné či invalidní dítě totiž nemusí vůbec nikdy nabýt schopnost se samostatně žít. Za těchto okolností se však předpokládá, že potřeby dítěte budou uspokojeny z dávek státní sociální podpory. Vyživovací povinnost rodičů k dítěti zanikne nabytím právní moci rozhodnutí o přiznání těchto dávek příslušným úřadem.³⁸

Domnívám se, že ve většině případů jsou dávky státní sociální podpory pro potřeby invalidního dítěte nedostačující. V takových případech by měla vyživovací povinnost rodičů trvat i nadále a dítě by tak mělo pobírat jak dávky státní sociální podpory, tak výživné. Takovéto řešení není ideální z pohledu rodičů invalidního dítěte, pro které by taková úprava znamenala zátěž placení výživného po celý jejich život.

Jak jsem již výše uvedl, vyživovací povinnost rodičů k dítěti nemusí za určitých okolností zaniknout, ani pokud dítě uzavře manželství.

3.3.1 Problematika věku studujícího dítěte

Určení konce vyživovací povinnosti rodičů k dítěti z důvodu schopnosti dítěte samostatně se žít může být problematické v souvislosti se studiem dítěte.

---

³⁸ RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 174.

D. Kovářová například ve svém článku tvrdí, že „pokud se dítě soustavně připravuje na své budoucí povolání, učí se či studuje na střední či vysoké škole u nás nebo v zahraničí, trvá vyživovací povinnost rodičů do 26. roku dítěte“.³⁹ Naproti tomuto M. Hrušáková ve svém komentáři⁴⁰ říká, že nárok na výživné není omezen ani dosažením 26 let věku dítěte. Podle mého názoru se lze přiklonit k výkladu M. Hrušákové, neboť ZOR jako jediné kritérium ukončení vyživovací povinnosti stanoví právě schopnost dítěte samostatně se žít. Kritérium věku 26 let by bylo nespravedlivé například v situaci, kdy dítě ze zdravotních důvodů bude nuceno na určitou dobu přerušit studium. Tento argument potvrzuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 19/67, podle kterého pro plnění vyživovací povinnosti rodičů k dítěti není rozhodující dosažení určité věkové hranice.⁴¹ Z nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2155/09 je zřejmé, že tento názor v rozhodovací praxi soudů stále přetrvává.

3.3.2 Studium jako příprava na budoucí povolání

S délkou studia souvisí i posouzení, nakolik je studium stále možné považovat za přípravu na budoucí povolání. V případě, že studium je možné takto odůvodnit, vyživovací povinnost ve většině případů trvá. Pokud dítě pokračuje po ukončení středoškolského studia ve studiu vysokoškolském, lze tuto přípravu na budoucí povolání považovat za odůvodněnou. V případě, že dítě po ukončení středoškolského studia neuspěje v přijímacím řízení na vysokou školu, začne pracovat a je schopno se samostatně žít, nevyklučuje to obnovení vyživovací povinnosti rodičů k němu v okamžiku, kdy v přijímacím řízení později uspěje. Pokud nastoupí ke studiu a ztratí tak schopnost se samostatně žít, vyživovací povinnost rodičů k němu se obnoví. Stejná situace může nastat u nezletilého dítěte po ukončení studia na základní škole. Vyživovací povinnost rodičů k dětem není

---

³⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Výživné mezi rodinnými příslušníky - nebývá to jednoduché. *Právo a rodina*. 2005, 5, s. 6.

⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, et al. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství: Komentář*. 4. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 396-397.

⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 19/67 (R 100/67)

dotčena, jestliže dítě, které se jinak připravuje studiem na své budoucí povolání, získá na dobu školních prázdnin práci určitý ojedinělý příjem.⁴²

Problém může nastat v posouzení, zda studium na škole je ještě možné považovat za přípravu na budoucí povolání. Ve věci sp. zn. II. ÚS 2155/09 Ústavní soud posuzoval, zda se v případě, kdy dítě nesloží maturitní zkoušku v řádném termínu a následující školní rok stráví studiem cizího jazyku v jazykové škole, jedná stále ještě o přípravu na budoucí povolání a zda tedy trvá vyživovací povinnost k tomuto dítěti. Ústavní soud konstatoval, že když dítě nesloží maturitní zkoušku v řádném termínu, ale až o několik měsíců později, nevede to k zániku vyživovací povinnosti rodičů k dítěti.⁴³ Dítě v tomto případě nestrávilo rok pouze studiem cizího jazyka, ale především se muselo připravit na opakovaný pokus maturitní zkoušky. Složení maturitní zkoušky vede v každém případě k zlepšení kvalifikace dítěte a k jeho lepšímu uplatnění na trhu práce.

Lze shrnout, že pokud dojde u nezletilého či zletilého dítěte v průběhu studia k dílčímu neúspěchu, nedochází tím k zániku vyživovací povinnosti. Jedná se o případy opakování ročníku na základní či střední škole, o složení maturitní zkoušky v náhradním termínu či opakované vykonání zkoušky na vysoké škole.

O pokračování přípravy dítěte na budoucí povolání se jedná i tehdy, kdy dítě ukončí studium ve škole, ale k získání pracovního místa potřebuje znalosti cizího jazyka. I když studium v zahraničí či v jazykové škole nenavazuje na předchozí studium, lze ho považovat za odůvodněné, neboť vede ke zvýšení kvalifikace.

Pokud dítě úspěšně absolvuje střední školu, ale nemůže sehnat odpovídající zaměstnání v oboru, který absolvovalo, považuje se za přípravu na budoucí povolání i dvouleté pomaturitní studium, které má dítěti umožnit sehnat si zaměstnání v jiném oboru, než který vystudovalo.⁴⁴

Problematické je posouzení, zda lze za přípravu na budoucí povolání považovat studium na škole téhož stupně, jaký dítě již úspěšně vystudovalo. Literatura se shoduje, že toto další studium lze za odůvodněnou přípravu na budoucí povolání považovat v případě, že dítě se stávajícím vzděláním nemůže na trhu práce sehnat uplatnění. Následně je další studium na škole stejného stupně

---

⁴² Rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 6 Co 676/76

⁴³ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2155/09

⁴⁴ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 74/92 (R 11/1993)

považováno za odůvodněné, neboť takové studium zvýší šance dítěte na trhu práce a tím i šance na to, aby získalo dostatečné prostředky k vlastní obživě. I v tomto případě tedy vyživovací povinnost rodičů k dítěti trvá.

Tomuto problému se věnoval i Ústavní soud, a to ve věci sp. zn. II. ÚS 2623/09. Ústavní soud posuzoval případ dítěte, které po úspěšném absolvování střední školy pro knihkupce a nakladatelské pracovníky nastoupilo ke studiu na konzervatoř, tedy ke studiu na škole stejného stupně. Otec dítěte se domáhal zrušení vyživovací povinnosti vůči němu. Soud prvního stupně žalobu otce zamítl. Otec podal odvolání, kterému odvolací soud vyhověl s tím, že dítě je po skončení střední školy pro knihkupce a nakladatelské pracovníky schopno se samostatně živit v tomto oboru a studium na konzervatoři nijak nerozvíjí již takto získané vzdělání. Oprávněné dítě podalo ústavní stížnost s tím, že si za své budoucí povolání zvolilo hru na kontrabas a studium na konzervatoři lze tedy považovat za odůvodněnou přípravu na budoucí povolání. Stěžovatel dále uvedl, že rozhodnutím odvolacího soudu došlo k porušení jeho práva na svobodné povolání podle čl. 26 odst. 1 LZPS. Ústavní soud potvrdil, že by postupem soudu mohlo dojít k porušení práva oprávněného na svobodnou volbu povolání. Soud také konstatoval, že ke studiu hry na kontrabas na konzervatoři probíhá odlišná příprava než na běžné studium. Tato příprava probíhá současně se studiem na běžném typu škol. „Pokud tedy přípravu stěžovatel absolvoval a následně splnil předpoklady pro přijetí ke studiu hry na kontrabas na konzervatoři, nelze klíčovou zobecňující úvahu odvolacího soudu, že stěžovatel pokračuje ve studiu na jiné škole téhož stupně, která jeho dosud dosažené vzdělání nijak nerozvíjí, považovat za odpovídající provedeným skutkovým zjištěním. Ústavní soud dospěl k závěru, že v souvislosti s rozšiřujícími se možnostmi se zvyšuje i důraz kladený na doplnění vzdělání. Při hodnocení schopnosti živit se je ve světle další možnosti rozvinout dosavadní studium v oblasti hudby namíste preferovat zájem na zvýšení kvalifikace dítěte.“⁴⁵

Samozřejmě je nutné respektovat ustanovení LZPS, které zakotvuje právo na svobodnou volbu povolání, ale podle mého názoru je vztah tohoto ustanovení k vyživovací povinnosti jiný, než vykládá Ústavní soud. Článek 26 odst. 1 LZPS

---

⁴⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2623/09

chápu tak, že každý má právo svobodně si zvolit, jaké povolání bude vykonávat. Povolání může každý dále v průběhu života libovolně měnit.

Není ale možné, aby nezletilé či zletilé dítě, které má nárok na výživné od svých rodičů, měnilo i několikrát po sobě rozhodnutí, jaké bude jeho budoucí povolání, a zároveň stále pobíralo výživné. Myslím, že dítě se má rozhodnout již na základní škole, zda se vyučí nějakému řemeslu, či bude pokračovat ve studiu na střední škole. Když se dítě vyučí určitému řemeslu a mohlo by tak začít pracovat, není možné, aby se rozhodlo, že se vyučí řemeslu jinému či že začne studovat na střední škole, která nemá souvislost s oborem, ve kterém se vyučilo, a stále nárokovat po rodičích výživné. Jak jsem již uvedl, dítě má nárok na výživné po dobu, kdy se připravuje na své budoucí povolání. V uvedeném případě si dítě dle názvu školy zvolilo povolání knihkupce či nakladatele, nikoliv povolání hráče na kontrabas, a proto se přikláním k názoru odvolacího soudu, že jeho studium na konzervatoři není možné považovat za přípravu na budoucí povolání a vyživovací povinnost otce k dítěti by měla zaniknout. H. Nová a O. Těžká ve své publikaci⁴⁶ potvrzují tento můj názor. Uvádějí, že vyživovací povinnost rodičů k dítěti končí tehdy, kdy dítě úspěšně absolvovalo přípravu na své budoucí povolání. Pokud se dítě následně rozhodne pro studium jiného oboru, který nenavazuje na předchozí studium a také není zvyšováním již dosažené kvalifikace, nejsou již rodiče povinni hradit výživné.

Pokud se dítě během studia na střední škole zájmově věnovalo i hře na kontrabas a následně by nastoupilo na vysokou školu ke studiu hry na tento hudební nástroj, dalo by se toto vysokoškolské studium považovat za přípravu na budoucí povolání.

3.3.3 Uzavření manželství oprávněnou osobou

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti zaniká ve většině případů i tehdy, jestliže dítě uzavřelo manželství. Uzavřením manželství vzniká dle § 91 odst. 1 ZOR vyživovací povinnost mezi manželi. Tato vyživovací povinnost předchází

---

⁴⁶ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha, 1995, s. 105.

nejen vyživovací povinnosti dětí, ale i vyživovací povinnosti rodičů.⁴⁷ Přesto se mohou vyskytnout případy, kdy rodiče budou povinni svému dítěti na výživu přispívat, přestože dítě uzavřelo manželství. To nastane tehdy, kdy manžel oprávněného, který má primární povinnost vyživovat, nebude schopen plnit svou vyživovací povinnost vůbec nebo v plné míře.

3.3.4 Vyživovací povinnost při náhradní rodinné péči

Paragraf 45 odst. 1 ZOR umožňuje svěřit dítě do péče jiné fyzické osobě, nejčastěji příbuznému dítěti. Děje se tak zejména tehdy, kdy se rodiče nejsou schopni o dítě postarat z důvodu nemoci, výkonu trestu apod. Jednotlivá práva a povinnosti vyplývající z tohoto vztahu mezi dítětem a pečující osobou nejsou zákonem stanoveny a musí je tak vymezit soud.⁴⁸ V rámci rozhodnutí by soud měl stanovit vyživovací povinnost rodičů k dítěti tak, že výživné je splatné k rukám pečující osoby. Pečující osoba je pak oprávněna za dítě výživné přijímat, popřípadě podávat návrh na výkon rozhodnutí.⁴⁹ Po nabytí zletilosti dítěte je výživné splatné k jeho rukám. Pečující osoba nemá k dítěti vyživovací povinnost ani tehdy, kdy rodiče nejsou schopni výživné na své dítě hradit. V tomto případě vyživovací povinnost přechází na ostatní příbuzné podle § 88 odst. 1 ZOR.

Druhým případem náhradní rodinné péče je pěstounská péče. Stejně jako u svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby, ani u pěstounské péče nezaniká rodičovská zodpovědnost. Na rozdíl od svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby je rozsah pěstounské péče přímo upraven zákonem, a to § 45a až § 45d ZOR. Pouze u pěstounské péče má pečující osoba nárok na odměnu. Do pěstounské péče může být umístěno pouze nezletilé dítě a tato péče vzniká rozhodnutím soudu, ve kterém soud určí i výši výživného. Pěstounská péče trvá nejdéle do nabytí zletilosti dítěte. Pěstoun nemá k dítěti vyživovací povinnost, tu mají stále rodiče dítěte. Nicméně nárok na výživné u pěstounské péče přechází z dítěte na

---

⁴⁷ HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*. 7, aktualizované. Praha: Linde Praha, 2005, s. 207.

⁴⁸ KNAPPOVÁ, Marta, et al. *Občanské právo hmotné* 3. 4., aktualizované a doplněné. Praha: ASPI, 2007, s. 132-133.

⁴⁹ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha, 1995, s. 112.

stát, neboť z jeho dávek státní sociální podpory jsou hrazeny hmotné potřeby dítěte. Výživné rodiče poskytují příslušnému státnímu orgánu.⁵⁰

Příspěvek na úhradu potřeb se vyplácí pěstounovi. Po nabytí zletilosti dítěte se tento příspěvek zachovává nejdéle do 26. roku jeho věku, a to v případě, že se jedná o nezaopatřené dítě, které žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, která byla do doby, než dítě dosáhlo zletilosti, jeho pěstounem. Tento příspěvek je vyplácen přímo dítěti.⁵¹ Pokud se dítě nebude schopno samo živit ani po dosažení 26 let věku, není důvod, aby vyživovací povinnost rodičů k tomuto dítěti zanikla. Jediným rozdílem bude, že rodiče budou výživné hradit přímo dítěti, nikoliv příslušnému státnímu orgánu, neboť dítě již nebude dostávat od státu příspěvek na úhradu svých potřeb.

Za nezaopatřené dítě zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, dítě do skončení povinné školní docházky, dále pak dítě nejdéle do 26. roku věku, jestliže se dítě soustavně připravuje na své budoucí povolání, jestliže se dítě z důvodu nemoci či úrazu nemůže na své budoucí povolání připravovat a ani nemůže vykonávat výdělečnou činnost a dítě, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Za nezaopatřené dítě se považuje i dítě do 18. roku věku, které již skončilo povinnou školní docházkou a které je vedeno v evidenci krajské pobočky Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.⁵²

Pěstoun má podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, nárok na odměnu za svou činnost. Dále může žádat vyplacení příspěvku při převzetí dítěte nebo příspěvku na zakoupení motorového vozidla.

Za situace, kdy dítěti zemřeli rodiče, nemají způsobilosti k právním úkonům v plném rozsahu, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti nebo jim výkon rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven, umožňuje ZOR ustanovit dítěti poručníka. Poručník má za úkol dítě vychovávat, spravovat jeho majetek a zastupovat ho místo rodičů. Není však nositelem rodičovské zodpovědnosti a nemá k dítěti vyživovací povinnost.

---

⁵⁰ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, 1-2, s. 39.

⁵¹ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

⁵² Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Pokud byl dítěti ustanoven poručník z důvodu smrti rodičů, je zřejmé, že vyživovací povinnost rodičům stanovena nebude, může však být stanovena ostatním příbuzným dle § 88 odst. 1 ZOR. Ale pokud dítě bylo svěřeno poručníkovi proto, že rodiče nemají plnou způsobilost k právním úkonům nebo byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti či jim byl její výkon pouze pozastaven, vyživovací povinnost rodičů k dítěti trvá. Výživné je hrazeno stejnému orgánu jako v případě pěstounské péče, neboť děti ve výchově poručníka mají nárok na stejné dávky státní sociální podpory jako děti v pěstounské péči.⁵³

3.3.5 Vyživovací povinnost v případě ústavní výchovy dítěte

Ústavní výchova může být nařízena z důvodů subjektivních i objektivních. Mezi subjektivní důvody řadíme například zanedbání výchovy ze strany rodičů nebo chování dítěte. Objektivními důvody jsou zdravotní obtíže dítěte či rodičů nebo důvody sociální povahy, kdy rodiče nejsou schopni zajistit dítěti podmínky pro řádnou výchovu.⁵⁴

O umístění dítěte do ústavní výchovy vždy rozhoduje soud. V souvislosti s rozhodnutím o umístění dítěte do ústavní výchovy soud dle § 103 ZOR rozhoduje vždy zároveň o rozsahu vyživovací povinnosti rodičů k dítěti. Soud rozhodne o vyživovací povinnosti i v případě, že dítě bylo umístěno do ústavní péče z vůle rodičů nebo z jiného důvodu než z rozhodnutí soudu. Pokud rodiče neplní vyživovací povinnost dobrovolně, je určena soudem na návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Rodiče dítěte umístěného v ústavní výchově musí vedle výživného hradit ve většině případů i poplatky související s pobytem dítěte v ústavu. O těchto poplatcích je rozhodováno ve správním řízení a hradí se příslušnému ústavu.⁵⁵

Můžeme tedy shrnout, že výživné je nárokem dítěte, kdežto poplatek související s pobytem dítěte v ústavu je naopak nárokem státu. Podle H. Nové nelze od nároku dítěte na výživné odečítat nárok státu na poplatek související

⁵³ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, 1-2, s. 39.

⁵⁴ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha, 1995, s. 119.

⁵⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*. 2005, 9, s. 306.

s pobytem dítěte v ústavu nebo je vzájemně započítávat.⁵⁶ Zde mohu odkázat na ustanovení § 97 odst. 3 ZOR, podle kterého je započtení možné pouze na základě dohody, u výživného k nezletilému dítěti není započtení možné ani dohodou. Výživné a poplatky související s pobytem dítěte v ústavu jsou dvě zcela odlišné platby a je třeba na každou pohlížet samostatně.

Dítě může být podle věku, psychického stavu a mentálního či fyzického postižení umístěno do různých typů ústavů. Děti do tří let věku se umisťují do zdravotnických zařízení, ve kterých rodiče neplatí poplatky, neboť zdravotní péče je pro děti zdarma. Mezi zdravotnická zařízení patří kojenecké ústavy, kam jsou umisťovány děti do jednoho roku věku, a dětské domovy pro děti ve věku od jednoho do tří let.

Zdravé děti starší tří let jsou zpravidla umisťovány do školských zařízení, mezi které patří zejména dětské domovy nebo výchovné ústavy. Rodiče jsou povinni vedle výživného hradit i náklady spojené s pobytem v zařízení.

Ústavní výchova u mentálně nebo tělesně postižených dětí probíhá v zařízeních sociální péče, kdy rodiče jsou rovněž povinni platit výživné a úhrady za pobyt v tomto zařízení.⁵⁷

Ústavní výchova je řízena hned třemi ministerstvy, a to Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem zdravotnictví a Ministerstvem práce a sociálních věcí. Právní úprava vyživovací povinnosti v případě soudem nařízené ústavní výchovy je nedokonalá a i z toho důvodu je rozhodovací praxe soudů v této oblasti nejednotná. „Stav, kdy neexistují pomocné soudcovské materiály a kdy se danou problematikou nezabývají ani nejvyšší soudní instance, které by judikaturu sjednocovaly a usměrňovaly, nemá v Evropě obdoby.“⁵⁸

---

⁵⁶ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, 1-2, s. 40.

⁵⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*. 2005, 9, s. 306.

⁵⁸ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, 1-2, s. 41.

3.3.6 Vazba a trest odnětí svobody povinného

Ne zcela jasná je situace ohledně hrazení výživného, je-li povinná osoba umístěna do vazby či je ve výkonu trestu odnětí svobody. Pokud má povinný zdroj příjmů, který mu plyne i v tomto případě, není důvod, aby se jeho povinnost vyživovat jakkoliv změnila. V mnoha případech má dokonce možnost, aby i v této situaci pracoval a zajistil si tak nějaký příjem. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně upravuje, jakou část z výdělku povinného lze použít na úhradu výživného.

Problém však nastává v případě, kdy povinný nechce pracovat, práce mu nebyla přidělena či ze zdravotních důvodů pracovat nemůže. Jestliže povinný rodič ze zdravotních důvodů nemůže pracovat nebo mu nebyla žádná práce přidělena a zároveň nemá jiný zdroj příjmů či majetek, ze kterého by mohl výživné uspokojit, může soud na jeho návrh rozhodnout, že po tuto dobu povinný hradit výživné nemusí.

Odlišná je situace, kdy je povinný ve výkonu trestu odnětí svobody za trestný čin zanedbání povinné výživy. Jeho vyživovací povinnost v tomto případě trvá nadále.⁵⁹ Nelze však říci, že toto je jediný případ, kdy povinný v průběhu výkonu trestu odnětí svobody musí hradit výživné. Ústavní soud nálezem sp. zn. IV. ÚS 1181/07 judikoval, že „zbavil-li se rodič svým úmyslným jednáním, pro které byla na něj uvalena vazba a pro něž byl následně odsouzen k trestu vězení, objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti, nelze tuto skutečnost přičítat k tíži tohoto dítěte, jež dle čl. 32 odst. 4 Listiny má základní právo na rodičovskou výchovu a péči“.⁶⁰ V uvedeném nálezu nastala situace, kdy trestný čin povinného směřoval proti matce oprávněného dítěte a povinný byl odsouzen k trestu odnětí svobody, přičemž podle rozhodnutí Krajského soudu v Brně mu nebyla uložena povinnost hradit výživné. Toto

⁵⁹ HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*. 7. aktualizované. Praha: Linde Praha, 2005, s. 207.

⁶⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1181/07

rozhodnutí výše uvedeným nálezem Ústavní soud zrušil s tím, že jednání povinného nelze přičítat k tíži dítěte.

Z uvedeného vyplývá, že soudy musí okolnosti uložení trestu odnětí svobody v souvislosti s výživným posuzovat individuálně. Rozhodnutí soudu nikdy nesmí být na újmu dítěte. I v situaci, kdy povinný objektivně nemá možnost si příjem opatřit, tak někdy jeho vyživovací povinnost bude trvat i nadále ve stejném rozsahu. Bylo by nemorální, aby byl povinný zproštěn povinnosti hradit výživné v případě spáchání činu směřujícího proti zájmům dítěte. Přišlo by mi absurdní, kdyby povinný ze zanedbání svých povinností vůči dítěti ještě profitoval.

3.3.7 Prohlášení úpadku na majetek povinného

Pokud je na majetek povinného prohlášen úpadek, nemělo by tím dojít k poškození zájmů dítěte. Vyživovací povinnost proto trvá i po prohlášení konkurzu (pouze u podnikatele) nebo po povolení oddlužení (pouze u nepodnikatele). Změna nastává v tom, že výživné je od toho okamžiku povinen platit za povinného insolvenční správce z majetku, který tvoří majetkovou podstatu.⁶¹

---

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 659/2006

4. Určování výše výživného

Při určování výše výživného se použije obecná úprava, platící pro všechny druhy výživného, obsažená v § 96 odst. 1 ZOR, a dále úprava vztahující se pouze na vyživovací povinnost rodičů k dětem, která se nachází v § 85 a § 85a ZOR. Tato ustanovení obsahují základní zásady pro určování výše výživného.

Výše výživného vychází zejména z odůvodněných potřeb dítěte na jedné straně a možností, schopností a majetkových poměrů rodičů na straně druhé. Dítě má pak právo sdílet s rodiči jejich životní úroveň. Pokud to majetkové poměry rodičů umožňují, výše výživného bude obsahovat i prostředky na tvorbu úspor pro dítě.

Paragraf 85 odst. 2 ZOR uvádí, že na výživu dětí přispívají oba rodiče. A to i v případě, kdy se určuje vyživovací povinnost pouze jednomu z rodičů. Je tomu tak proto, že pro stanovení výše vyživovací povinnosti jednoho z rodičů je nutné posoudit rozsah této povinnosti i u druhého rodiče. A to z toho důvodu, aby soud mohl spravedlivě rozhodnout, do jaké míry se bude každý z rodičů podílet na úhradě potřeb dítěte.

Mají-li rozvedení manželé spolu více dětí, musí být vyživovací povinnost určena pro každé dítě odděleně. Každé dítě je samostatným nositelem práva na výživné. Jeho výše musí odpovídat potřebám daného konkrétního dítěte.⁶²

4.1 Odůvodněné potřeby dítěte

Při hodnocení odůvodněných potřeb dítěte je nutné vzít v úvahu především jeho věk, zdravotní stav, fyzický a psychický stav, způsob přípravy na jeho budoucí povolání a záliby dítěte. Je zřejmé, že odůvodněné potřeby jsou u každého dítěte jiné a musí být vždy posouzeny individuálně podle výše uvedených kritérií.

Odůvodněné potřeby dítěte mohou být částečně hrazeny z dávek státní sociální podpory nebo z dávek pomoci v hmotné nouzi.

Za odůvodněné potřeby dítěte lze za určitých okolností považovat

---

⁶² RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. 1. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 175.

i náklady, které musí rodič pečující o dítě vynaložit za odměnu jiné osobě, která se o dítě stará v případě jeho nepřítomnosti. Tento výdaj je odůvodněný tehdy, kdy pečující rodič z pracovních důvodů nemá jinou možnost, jak zajistit péči o dítě.⁶³

4.1.1 Věk dítěte

V souvislosti s věkem dítěte se jeho potřeby mění, zpravidla se zvyšují. To vede k potřebě postupného zvyšování již určeného výživného.

Jak uvedl Krajský soud v Českých Budějovicích, potřeby nejmenších dětí zahrnují i náklady na vybavičku.⁶⁴ Tou se rozumí kočárek, dětské pleny, vana, příkrývky a jiné. I tyto jednorázové potřeby musí být zohledněny při stanovení výživného. V tomto věku dítě zpravidla vyžaduje neustálou péči matky a její vyživovací povinnost je tak zcela plněna její osobní péčí o dítě.⁶⁵

V průběhu vývoje dítěte se jeho potřeby zvyšují a mění. Důležitým mezníkem je nástup do školního zařízení. Tím vznikají náklady na úhradu stravování v tomto zařízení, zvyšují se náklady na ošacení, nákup učebnic a nově vznikají náklady v souvislosti s mimoškolními aktivitami. Za odůvodněné potřeby dítěte lze v tomto období považovat různé školní výlety, návštěvu kulturních zařízení, sportovních oddílů či zájmových kroužků. Při zkoumání potřeb dítěte musí soud vzít do úvahy nejen pravidelně se opakující potřeby, ale i potřeby jednorázové, jako například sportovní vybavení či náklady na prázdninový pobyt a prázdninovou aktivitu.⁶⁶

Toto je v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 257/05, podle kterého „péče a výchova dítěte předpokládá zajištění materiálních i nemateriálních (citových, psychosociálních, kulturních a jiných) podmínek pro to, aby dítě mohlo v přirozeném rodinném prostředí rozvíjet všechny své osobní

---

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Cz 74/73

⁶⁴ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 Co 23/66 (R 25/1967)

⁶⁵ NOVÁ, Hana; VALEHRACH, Martin. *Rodinné vztahy v soudní praxi*. Praha: Prospektrum, 1995, s. 171-172.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 42/88

schopnosti a možnosti, které ve výsledku povedou k odpovídající socializaci dítěte“.⁶⁷ Materiální podmínky jsou zajišťovány právě prostřednictvím výživného.

Nejvyšší potřeby bývají u dospívajících dětí, a to zejména v souvislosti s přípravou na budoucí povolání. Tyto potřeby zahrnují dojíždění do škol, ubytování na kolejích, stravu a často i nutnost studia cizích jazyků či zahraniční studijní pobyty. V tomto věku děti stále rostou, tudíž trvá potřeba častého nákupu ošacení. Jako další obvyklou potřebu je možné zmínit antikoncepci nebo úhradu za mobilní telefon a internet.

4.1.2 Zdravotní stav dítěte

Děti, které mají české státní občanství, jsou zároveň zdravotně pojištěny. Ne všechny úkony jsou však pojišťovny hrazeny. Rodiče často musejí doplácet na léky, ortodontii, brýle, musí hradit v plné výši očkování či rehabilitační pomůcky a pobyty u postižených dětí.⁶⁸ Všechny tyto výdaje jsou považovány za odůvodněné potřeby dítěte.

4.1.3 Majetek a příjmy dítěte

Do potřeb dítěte, které lze považovat za odůvodněné a které mají být hrazeny z výživného, lze zahrnout vše, co dítěti umožní všestranný rozvoj. Míru odůvodněných potřeb je ale vždy nutné posuzovat spolu se schopnostmi a možnostmi rodičů. Proto u dětí, jejichž rodiče mají značné možnosti a schopnosti, bude vymezení odůvodněných potřeb širší než u dětí, jejichž rodiče tyto možnosti a schopnosti mají omezené.

Dalším kritériem pro stanovení rozsahu vyživovací povinnosti je existence majetku či příjmů oprávněného dítěte. Nezletilé dítě může v mnoha případech vlastnit nemovitosti či jiný majetek, ze kterého mu plyne pravidelný příjem, či může pobírat různá stipendia. Tyto příjmy neznamenají automaticky zánik

---

⁶⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 257/05

⁶⁸ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, 1-2, s. 34-35.

vyživovací povinnosti. Ale pokud se jedná o příjmy trvalé, pravidelné či opakované, musejí být v souvislosti s určením výše výživného zohledněny.⁶⁹ Jak již bylo dříve řečeno, výši vyživovací povinnosti rodičů k dítěti naopak neovlivňuje ojedinělý příjem dítěte, například v době školních prázdnin, které se jinak studiem soustavně připravuje na budoucí povolání.⁷⁰

Naopak majetek, ze kterého oprávněnému žádný příjem neplyne, nemá vliv na výši výživného. „V praxi se lze často setkat s tím, že na nezletilé děti přešly restituční nároky, děti získávají značné hodnoty dědictvím, darem. I přes skutečnosti, že jde o velké majetkové hodnoty, zůstává základ vyživovací povinnosti k nim nezměněn.“⁷¹

4.1.4 Tvorba úspor

Jestliže to majetkové poměry rodičů umožňují, za odůvodněné potřeby dítěte lze dle § 85a odst. 2 ZOR považovat i tvorbu úspor zabezpečujících zejména přípravu na budoucí povolání. Účel úspor vyjádřený v tomto ustanovení je pouze demonstrativní a tvorba úspor může probíhat i za jiným účelem, například na přilepšení invalidnímu dítěti či na pozdější zajištění.⁷²

4.2 Možnosti a schopnosti povinného

Zatímco odůvodněné potřeby dítěte vycházejí z pravděpodobného budoucího vývoje (pokud se neurčuje výživné za dobu minulou), v případě možností, schopností a majetkových poměrů povinného se vychází ze současné situace.⁷³ Faktory ovlivňující schopnosti a možnosti povinného lze rozlišit na faktory objektivní a subjektivní. Mezi subjektivní faktory se řadí zejména věk,

---

⁶⁹ PLECITÝ, Vladimír, et al. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 109.

⁷⁰ Rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 6 Co 676/67 (R 76/68)

⁷¹ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha, 1995, s. 97.

⁷² Usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 23 Co 557/98

⁷³ KNAPPOVÁ, Marta, et al. *Občanské právo hmotné 3. 4.*, aktualizované a doplněné. Praha: ASPI, 2007, s. 154.

zdravotní stav, vzdělání, vlohy či vlastnosti. Objektivním faktorem je pak stav na trhu práce nebo míra nezaměstnanosti v regionu, ve kterém povinný žije.

Výživné soudy primárně určují podle výše mzdy či výše příjmů z jiné než závislé činnosti rodičů dítěte.

4.2.1 Příjmy povinného ze závislé činnosti

V praxi jsou velmi časté případy, kdy povinný od zaměstnavatele dostává mnohem vyšší mzdu, než kolik činí mzda oficiální. Důvodem může být snaha utajit skutečnou výši svých příjmů v souvislosti s určením výše vyživovací povinnosti této osobě. Z toho důvodu se vyživovací povinnost určuje na základě potenciálního výdělku, nikoliv faktického. Soud zkoumá, jaké by mohl povinný mít příjmy při využití všech subjektivních a objektivních podmínek. Toto je důležité především v situaci, kdy povinný nedosahuje dobrovolně žádného příjmu, ačkoliv žádná subjektivní ani objektivní podmínka nebrání tomu, aby si obstaral placené zaměstnání.⁷⁴

Výše uvedené důvody nejsou jedinými příčinami, proč se výše výživného určuje na základě potencionálního výdělku. Pokud povinný splňuje veškeré předpoklady pro získání kvalifikovanějšího a lépe placeného pracovního místa a přesto svých schopností a možností k tomu nevyužívá, může to být důvodem pro stanovení výživného právě na základě potencionálního výdělku. V tomto případě musí soud přesně zjistit, z jakého důvodu povinný méně kvalifikovanou a hůře placenou práci vykonává. Nelze mu to totiž klást za vinu v případě, že ze zdravotních důvodů na kvalifikovanější práci nestačí. Toto chování lze tolerovat i tehdy, pokud povinný se svojí kvalifikací nemůže v daném regionu sehnat uplatnění a dojíždění za prací do jiného regionu by bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi. I péče o dlouhodobě postižené či nemocné dítě nebo jiného příbuzného může být důvodem pro přijetí hůře placené, ale méně časově náročné práce.

Od těchto případů je naopak nutné odlišit situaci, kdy povinný vykonává dobrovolně hůře placenou práci proto, aby se vyhnul placení výživného nebo aby dosáhl jeho snížení. Na to pamatuje i ZOR, který v § 96 odst. 1 ukládá soudu

---

⁷⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 511/05

povinnost při posuzování schopností, možností a majetkových poměrů povinného zkoumat, zda se povinný bez přiměřených důvodů nevzdal výhodnějšího zaměstnání, výdělečné činnosti či majetkového prospěchu. Pak přichází v úvahu uložení takové vyživovací povinnosti, která vychází z příjmů rodiče před změnou zaměstnání.⁷⁵

Povinnému nelze uložit vyživovací povinnost, pokud i přes využití všech svých možností a schopností nedosahuje dostatečného příjmu, aby mohl výživné hradit. Podle rozhodnutí Nejvyššího soud sp. zn. 1 Cz 42/68 nelze uložit vyživovací povinnost také rodiči, který se studiem připravuje na budoucí povolání a je stále odkázán na své rodiče.⁷⁶

Při výkonu některých druhů zaměstnání získává zaměstnanec vedle mzdy ještě další výhody. Těmito výhodami mohou být například cestovní náhrady (například stravné) a spropitné. Soudy se ve své rozhodovací praxi mnohokrát zabývaly otázkou, zda je možné tyto výhody zohledňovat při určování výše výživného, tedy zda je možné je považovat za zdroj příjmu povinného. Dospěly k závěru, že spropitné je nutné za zdroj příjmu považovat proto, že se jedná o odměnu za službu poskytnutou zákazníkům. Za zdroj příjmu povinného je nutné považovat i nespotřebovanou, tedy ušetřenou část cestovní náhrady.⁷⁷ Ale při určení vyživovací povinnosti k dítěti nelze pouze vycházet z domněnky, že když povinný pracuje jako číšník, tak automaticky dostává spropitné. Pokud má soud v rozhodování o výši výživného příjem spropitného zohlednit, musí být prokázáno, že povinný spropitné opravdu dostává.⁷⁸

Při určování výše vyživovací povinnosti se zohlední i odměna za odpracované přesčasy.⁷⁹

4.2.2 Příjmy povinného z jiné než závislé činnosti

Je-li rodič soukromým podnikatelem, je podle § 85a odst. 1 ZOR povinen prokázat soudu své příjmy. Ty se prokazují zejména předložením daňového

⁷⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Cz 23/69 (R 27/1970)

⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soud sp. zn. 1 Cz 42/68 (R 35/1969)

⁷⁷ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 22 Co 554/2000

⁷⁸ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 652/2003

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 115/67 (R 15/68)

přiznání. Nicméně daňové přiznání není dostačující pro zjištění skutečných příjmů povinného. Jak bylo vícekrát judikováno, soudy mají provést i další dokazování ke zjištění možností a schopností povinného. Soud si může například vyžádat peněžní deník, výpisy z účtů, důkazy o vlastnictví nemovitostí a jiných movitých věcí. To se uplatní mimo jiné v případech, kdy povinný má mimořádně nízké příjmy, či nemá příjmy žádné.

Pokud povinný nesplní svou povinnost a své příjmy neprokáže, přistoupí se k nevyvratitelné domněnce podle § 85a odst. 1 ZOR, která předpokládá, že příjem povinného činí 12,7násobek životního minima jednotlivce. Výše životního minima je upravena zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Městský soud v Praze rozsudkem sp. zn. 15 Co 257/98 potvrdil rozhodnutí Obvodního soudu, který ve věci zvýšení výživného k nezletilým dětem judikoval, že podle § 85a odst. 1 ZOR bude určen příjem povinného i tehdy, když se prokáže, že má vyšší příjem, než jaký uvádí. V tomto případě povinný pracoval jako organizační poradce a konzultant v soukromé společnosti. V oboru měl praxi již 25 let, přičemž uváděl svůj příjem ve výši 2 500 Kč měsíčně. Obvodní soud provedl zjištění, že se mzdy ve stejné profesi a v tom samém regionu pohybují okolo 20 000 Kč měsíčně. Obvodní soud dále konstatoval, že z částky 2 500 Kč měsíčně by povinný nebyl schopen hradit své náklady na bydlení a stravu.⁸⁰

Problémem je, že v mnoha případech soukromí podnikatelé vedou evidenci nepřesně či nesprávně. Často tak činí i záměrně, když do výdajů společnosti zahrnují i výdaje čistě osobního charakteru, aby pro účely řízení o určení výše výživného snížili své příjmy. V těchto případech je pak velice obtížné zjistit skutečný stav věci.⁸¹

K tomuto problému se v usnesení sp. zn. 10 Co 326/2004 vyjadřuje Krajský soud v Ústí nad Labem. Ten prohlásil, že pokud se určuje výživné u povinného, který je podnikatelem, není rozhodné, zda rozdíl mezi jeho příjmy a výdaji je kladný, či záporný. Naopak se musí zjistit charakter výdajových položek. Musí se řádně posoudit, zda se jedná o výdaje, bez nichž by nebylo možné dosáhnout zajištění výkonu podnikatelské činnosti, či se jedná o výdaje,

---

⁸⁰ Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 15 Co 257/98

⁸¹ NOVÁ, Hana. Výživné u soukromých podnikatelů. *Právní rádce*. 1994, 10, s. 15.

kteře jsou vynakládány na rozšíření podnikatelské činnosti za účelem dosažení vyššího zisku.⁸² Domnívám se, že výdaje na rozšíření podnikatelské činnosti za účelem dosažení vyššího zisku nelze považovat za nezbytné. Proto by tato investice neměla jít k tíži oprávněného a pro účely určení vyživovací povinnosti by neměla být považována vůbec za výdaj.

4.2.3 Nezaměstnaný povinný

Je-li povinný nezaměstnaný a nemá-li žádné vedlejší příjmy, je nutné posoudit, z jakého důvodu tomu tak je, neboť vyživovací povinnost se neurčuje na základě faktického, ale potencionálního příjmu. Jak bylo řečeno, podle § 96 odst. 1 ZOR se výživné určuje podle možností a schopností povinného.

Vyživovací povinnost se povinnému zpravidla neuloží tehdy, ztratil-li zaměstnání ze zdravotního důvodu. Dále také v případě, že se v regionu, ve kterém žije, nevyskytují pracovní místa vhodná pro jeho kvalifikaci. K tomu však Krajský soud Ústí nad Labem uvedl, že u nezaměstnané osoby povinné výživou je třeba posuzovat také její reálné možnosti obstarat si vhodné zaměstnání případně i ve vzdálenějším regionu, než kde bydlí, pokud je přijetí tohoto pracovního místa spojeno například s možností ubytování či vhodného dopravního spojení a zároveň tomu nebrání ani jiné okolnosti.⁸³ Při splnění těchto podmínek by vyživovací povinnost povinnému uložena byla.

Na rozsah vyživovací povinnosti nemá žádný dopad, pokud povinný ze zaměstnání dobrovolně odejde, aniž by měl zajištěné jiné. Ke změně vyživovací povinnosti nedojde ani tehdy, když si povinný nové zaměstnání aktivně nehledá.

V souvislosti s nezaměstnaností u povinného je mimořádně důležité při určování rozsahu jeho vyživovací povinnosti posuzovat jeho majtkové poměry a jeho životní úroveň. Existují totiž případy, kdy je povinný nezaměstnaný pouze oficiálně, zatímco je někde nelegálně zapojen do pracovního procesu. V tomto případě povinný sice pro účely řízení o stanovení rozsahu vyživovací povinnosti nevykazuje žádný příjem, ale ve skutečnosti má vysokou životní úroveň či se zvětšuje jeho majetek.

---

⁸² Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 326/2004

⁸³ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 289/2003

4.2.4 Pracovní neschopnost

V průběhu plnění vyživovací povinnosti se může povinný ze zdravotních důvodů stát neschopným práce. Jedná-li se o krátkodobou neschopnost, nemá tato situace vliv na rozsah vyživovací povinnosti. Při určování rozsahu vyživovací povinnosti se totiž hodnotí pouze trvalý stav. Pokud se ale jedná o pravidelné či opakující se krátkodobé záležitosti, mohou být při určování výše výživného zohledněny, neboť opakující se krátkodobá pracovní neschopnost v delším horizontu sníží příjmy povinného.⁸⁴

Vyživovací povinnost povinného nezaniká ani při dlouhodobé pracovní neschopnosti. Ta bývá kompenzována přiznáním invalidního důchodu. Plný invalidní důchod zpravidla příjem ze zaměstnání plně nenahradí. Dostává-li povinný částečný invalidní důchod, předpokládá se, že jeho zdravotní stav není tak vážný, aby nemohl současně pracovat alespoň na kratší pracovní úvazek. Pro výši výživného tedy bude rozhodující, jak se dlouhodobou pracovní neschopností a následným přiznáním invalidního důchodu změní příjem povinného.

4.3 Majetkové poměry povinného

Zákonem č. 91/1998 Sb. byl § 85 odst. 2 ZOR novelizován tak, že rodiče přispívají na výživu svých dětí nejen podle svých schopností a možností, ale i majetkových poměrů. Dále byl § 85 odst. 2 ZOR rozšířen o druhou větu, podle které má dítě právo podílet se na životní úrovni svých rodičů.

Tato novela významně posiluje postavení oprávněného. Široké využití tohoto nového znění § 85 odst. 2 ZOR se nabízí v případech, kdy rodič v řízení o výživném dokládá, že je nezaměstnaný a že mu neplynou žádné příjmy z pracovní činnosti. Z tohoto důvodu se pak rodič brání stanovení vyživovací povinnosti nebo chce, aby mu tato povinnost byla uložena v co nejnižší možné míře.

Soud se v těchto řízeních musí vypořádat s mnoha těžkostmi. Povinný často může být nezaměstnaný dobrovolně, neboť vlastní majetek v takové hodnotě, že pracovat ani nemusí. Povinný může být v mnoha případech

---

⁸⁴ NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, 1-2, s. 36.

nezaměstnaný a bez majetku i proto, že jeho nový životní partner dosahuje značných příjmů, které dostačují i na úhradu potřeb povinného. Jak jsem uvedl, časté jsou i případy, kdy povinný od zaměstnavatele dostává mnohem vyšší mzdu, než kolik činí mzda oficiální. I zde bývá důvodem utajení příjmů a majetku pro účely řízení o výživném.

Ve všech těchto případech má soud při určování výše výživného povinnost přihlídnout k majetkovým poměrům povinného. Soud se tak má zabývat nejen příjmy povinného, ale i celkovým souhrnem jeho movitého a nemovitého majetku. Takovým majetkem bude například rodinný dům, byt či chata, podíl v obchodní společnosti, automobil či motorka, šperky, sportovní vybavení. Dále se musí u povinného zohlednit způsob využívání volného času, to znamená, jestli jezdí na drahé dovolené či provozuje nákladné koníčky.

Tento výklad je zajisté v souladu se zájmy dítěte, neboť nelze vyhovět povinnému, který tvrdí, že je zcela bez příjmů a nemůže tedy hradit výživné, když pravidelně tráví čas na zahraničních dovolených, jezdí luxusním automobilem, či je členem sportovního klubu, kde se platí mnohatisícové členství. Svě tvrzení mohu opřít o konstantní rozhodovací praxi Ústavního soudu. Ten například v nálezu sp. zn. IV. ÚS 244/03 prohlásil, že není možné, aby obecný soud určil výši výživného k dětem pouze na základě příjmů povinného v posuzovaném období, aniž by zhodnotil jeho celkové majetkové poměry a životní úroveň.⁸⁵ V nálezech sp. zn. III. ÚS 511/05 a sp. zn. I. ÚS 299/06 pak Ústavní soud shodně judikoval, že při posouzení majetkových poměrů rodičů mají soudy přihlížet nejen k dosahovaným příjmům, ale i k celkové hodnotě jejich movitého a nemovitého majetku, způsobu života a životní úrovni.⁸⁶

U osob, které nemají dostatečné příjmy pro stanovení vyživovací povinnosti, ale disponují rozsáhlým majetkem, soud výživné určí. Posléze připadá v úvahu zpeněžení tohoto majetku nebo jeho části.

S posuzováním majetkových poměrů povinného pro účely řízení o určení vyživovací povinnosti souvisí problematika oceňování jeho majetku, zejména pak majetku nemovitého nebo obchodních podílů ve společnostech. Při oceňování takového majetku soud zpravidla ustanovuje znalce z oboru ekonomika, když

---

⁸⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 244/03

⁸⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 511/05 a sp. zn. I. ÚS 299/06

hodnota majetku se určuje především tržní cenou. K této problematice se vyjadřuje ve svém článku L. Chalupa, který se domnívá, že pro ocenění obchodního podílu je dostačující audit společnosti za předchozí rok. Podle něj má ocenění podniku tržní cenou na základě znaleckého posudku malou vypovídací hodnotu, neboť tato hodnota se bude podle každého znalce zásadně lišit. Dále uvádí, že takovýto znalecký posudek je drahý a nadbytečný.⁸⁷ Proto by měl soud při určování výše vyživovací povinnosti náležitě posoudit, zda je vypracování znaleckého posudku pro zjištění majetkových poměrů povinného nezbytné, nebo zda může rozhodnout i bez něj.

V souvislosti s majetkovými poměry povinného je třeba zmínit, že § 96 odst. 1 ZOR umožňuje soudu v řízení o výživném zkoumat, zda se povinný nevzdal majetkového prospěchu. Pokud tak povinný učiní, je nutné zjistit, z jakého důvodu. Ne každé vzdání se majetkového prospěchu mu lze v řízení o určení výše výživného přičítat k tíži. Tak tomu bude například v případě, kdy povinný odmítne dědictví podle § 463 odst. 1 ObčZ a oprávněný se v dědickém řízení podle § 473 ObčZ dostane na jeho místo.

Jestliže se ale povinný vzdá majetkového prospěchu jen proto, aby tím v rámci určení výše výživného byl poškozen oprávněný, je toto jeho jednání třeba v daném řízení zohlednit. Jako příklad takového jednání si představuji, když povinný je pojišťovací makléř, kterému náleží provize od pojišťovny za každého sjednaného klienta, a z důvodu, aby mu byla určena nižší vyživovací povinnost, bude smluvní vztah mezi pojišťovnou a klientem zprostředkovávat na jeho místě jiná osoba, fakticky však klienta sežene povinný.

Tentýž paragraf dále umožňuje soudu zkoumat, zda povinný nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Odborná literatura a ani soudní judikatura se k tomuto ustanovení dále nevyjadřují. Není tedy zcela jasné, co lze považovat za nepřiměřené majetkové riziko. Za riziko podle tohoto ustanovení chápu takové jednání, ze kterého povinnému hrozí vznik ztráty. Riziko vzniku ztráty je v podnikatelské činnosti běžné a nedá se jí nikdy zcela vyhnout. Nicméně osoba, která má povinnost vyživovat, musí být ve svých podnikatelských aktivitách mnohem obezřetnější, neboť rozsáhlá ztráta by jí mohla znemožnit výživné poskytovat. Za nepřiměřené majetkové riziko je možné bezesporu označit i sázení

---

⁸⁷ CHALUPA, Luboš. Výživné a ustanovení znalce. *Právní rádce*. 2006, 12, s. 71.

či gamblerství, neboť při těchto činnostech je riziko vzniku ztráty nesporně vyšší než šance na zisk.

S možností soudu zkoumat, zda povinný nepodstupuje nepřiměřené majetkové riziko, souvisí i otázka, jak může soud postupovat, zjistí-li, že povinný toto riziko opravdu podstupuje. Odpověď nelze v judikatuře a odborné literatuře opět nalézt, proto se mohu jen domnívat, že by soud mohl povinnému omezit způsobilost k právním úkonům či ho této způsobilosti zbavit (§ 10 ObčZ). Způsobilost k právním úkonům může být omezena či jí může být osoba zbavena například tehdy, jestliže dotyčná osoba trpí duševní poruchou, která není přechodného charakteru. Z rozsudku Krajského soudu v Plzni sp. zn. 8 To 38/94 je dále možné dovodit, že gamblerství lze považovat za duševní poruchu.

4.4 Právo dítěte sdílet životní úroveň svých rodičů

Paragraf 85 odst. 2 ZOR uvádí, že dítě má právo podílet se na životní úrovni svých rodičů. Toto ustanovení vychází ze zásady, že pokud dítě žije společně s oběma svými rodiči, vždy s nimi sdílí jejich životní úroveň. Tentýž stav by pak měl být vytvořen i tehdy, kdy dítě s rodiči či jedním z nich nežije.⁸⁸

Toto ustanovení lze z hlediska oprávněného chápat pozitivně i negativně. Má-li dítě jednoho rodiče, který je dobře majetkově zajištěn a provozuje nákladný život, má právo se na jeho vysoké úrovni podílet. Pokud toto dítě žije s rodičem s velmi nízkou životní úrovní, má právo podílet se na vysoké životní úrovni rodiče s vysokou životní úrovní tím, že tomuto rodiči bude určeno vysoké výživné. V této věci lze zmínit například rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5, podle kterého je vysoce nadprůměrnému příjmu rodiče adekvátní i vysoce nadprůměrná výše vyživovací povinnosti.⁸⁹ Takto vysoce určené výživné může sloužit pouze k uspokojování potřeb dítěte, nikoli jiné osoby. Proto nespotřebovaná část výživného bude použita na tvorbu úspor dítěte, ale ne na uspokojení potřeb pečujícího rodiče.

---

⁸⁸ HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*. 7. aktualizované. Praha: Linde Praha, 2005, s. 209.

⁸⁹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 50 P 336/2006

Naopak pokud povinný rodič má nízkou životní úroveň, bude tomu odpovídat i určení nízké výše vyživovací povinnosti. Stejně se postupuje i tehdy, kdy takto stanovené výživné nebude dostačovat k pokrytí byt' i těch nejzákladnějších odůvodněných potřeb dítěte. Pokud by se povinný dostal zaplacením výživného pod hranici životního minima, lze tento fakt považovat za důvod pro zrušení nebo nestanovení jeho vyživovací povinnosti.⁹⁰

Při posuzování životní úrovně jednoho z manželů nestačí, když se soud zabývá pouze příjmy či majetkovými poměry tohoto manžela. Soud se musí rovněž zabývat příjmy a majetkovými poměry nového partnera rodiče, protože tyto příjmy či majetek tvoří životní úroveň spolubydlících osob. Jestliže dítě žije s pečujícím rodičem a jeho novým partnerem, který vlastní nějaký majetek či dosahuje příjmu, životní úroveň dítěte bude nesporně vyšší. Ke stejnému závěru dospěl i Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 527/06. O partnerovi rodiče prohlásil, že i když se nejedná o osobu povinnou k poskytování výživného, tak pokud žije s rodičem ve společné domácnosti a podílí se na uspokojování potřeb rodiny, odráží se jeho příjem či majetek v životní úrovni rodiče i dítěte, které bylo rodiči svěřeno do výchovy. Životní úroveň je podle Ústavního soudu založena na fakticitě, nikoliv pouze na právní stránce. To znamená, že není rozhodující, zda se jedná či nejedná o osobu, která má dle ZOR povinnost vyživovat. Podíl partnera na uspokojování potřeb rodiny se projeví fakticky vždy, rozdíl je jen, v jaké míře. Ústavní soud pak uzavřel, že neexistuje žádný rozumný důvod, proč k příjmům a majetkovým poměrům partnera rodiče nepřihlížet.⁹¹

Obdobně se životní úroveň rodičů posuzuje i ve Velké Británii. CSA zavedl, že každému z rodičů se určuje vyživovací povinnost samostatně. Vyživovací povinnost nikdy nepřechází na nového partnera jednoho z rodičů. Ale pokud rodič partnera má, pak jejich soužití je rozhodující při posuzování majetkové situace daného rodiče. Nicméně pokud má tento rodič k novému partnerovi též vyživovací povinnost (například výživné mezi manželi), pak tato skutečnost musí být brána v potaz při určování výše výživného k dítěti. Ale zároveň i jakýkoliv příjem nového partnera musí být při určování výše výživného k dítěti brán v potaz, neboť z tohoto příjmu těží i povinný.

---

⁹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 14 Co 755/95

⁹¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 527/06

4.5 Osobní péče o dítě

Při určování výše vyživovací povinnosti soud přihlíží k tomu, který z rodičů a v jaké míře o dítě osobně pečuje. Pokud rodiče žijí spolu, přihlíží soud dle § 85 odst. 3 i k jejich péči o společnou domácnost.

Výkon osobní péče o dítě je považován za jednu z forem plnění vyživovací povinnosti. Tento výkon je staven na roveň finančnímu zabezpečení výživného k dítěti.⁹²

Osobní péčí se rozumí veškeré úkony rodiče činěné ve prospěch dítěte, zejména zajišťování výchovy dítěte a obstarávání uspokojení jeho potřeb. Obsah osobní péče se v průběhu života dítěte mění. Ke změnám dochází s přibývajícím věkem dítěte, změnou jeho zdravotního stavu či způsobem, jakým se dítě připravuje na budoucí povolání.

Obecně platí, že s přibývajícím věkem se rozsah osobní péče rodiče o dítě zmenšuje. Novorozené dítě je zcela odkázáno na péči matky, a proto je její vyživovací povinnost zcela nahrazena osobní péčí o dítě. S přibývajícím věkem se dítě postupně osamostatňuje a stává se nezávislejší na rodičích. Tím dochází k tomu, že osobní péče rodiče se pomalu snižuje. Neznamená to však, že by se již osobní péče rodiče nedala považovat za plnění vyživovací povinnosti, ale pouze se takto zmenšuje část vyživovací povinnosti, která je osobní péčí nahrazena. Nicméně rozsah osobní péče se bude lišit u každého dítěte. Některé dítě bude tuto péči potřebovat zejména s nástupem do školního zařízení, jiné dítě zase v době dospívání. Dlouhodobě nemocné dítě bude pak osobní péčí ve velkém rozsahu vyžadovat po celou dobu léčení a nehledě na jeho věk bude v určitých případech možné považovat osobní péči rodiče za jeho splnění vyživovací povinnosti.

Je zřejmé, že rozsah osobní péče o dítě se liší v každém konkrétním případě a soud tento rozsah musí u každého případu posoudit zvlášť. Na druhé straně ale platí, že každý rodič, který o dítě osobně pečuje, alespoň částečně nahrazuje svou vyživovací povinnost právě osobní péčí.

---

⁹² HRUŠÁKOVÁ, Milana, et al. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství: Komentář*. 4. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 404.

4.6 Doporučující tabulka pro stanovení výše výživného

V roce 2010 zveřejnilo Ministerstvo spravedlnosti dokument s názvem Doporučená výchozí rozmezí pro stanovení výše výživného za účelem sjednocení rozhodovací praxe soudů v otázkách výživného na nezaopatřené děti.

Cílem tohoto dokumentu je sjednotit rozhodovací praxi okresních a krajských soudů při určování výživného na nezaopatřené děti. Rozhodovací praxe soudů je v těchto věcech nejednotná, neboť rozhodování o výši výživného nepodléhá přezkumu Nejvyššího soudu a neexistuje tedy sjednocující judikatura.⁹³

Dokument je právně nezávazný a má pouze doporučující charakter. Součástí tohoto dokumentu je tabulka pro stanovení výše výživného. Tabulka vychází z čistého měsíčního příjmu povinného, za který tento dokument považuje příjem po odečtení odvodů zálohy na daně z příjmu a odvodů na platby sociálního zabezpečení.

Doporučující tabulka dělí nezaopatřené děti do pěti kategorií dle jejich věku a stanoví pro jednotlivé kategorie procentní sazby z příjmu povinného. Pro děti ve věku 0–5 let připadá 11–15 % platu povinného, pro děti ve věku 6–9 let 13 až 17 % platu povinného, pro děti ve věku 10–14 let 15–19 % platu povinného, pro děti ve věku 15–17 let 16–22 % platu povinného a konečně pak pro děti starší 18 let 19–25 % platu povinného.

Tato tabulka je navržena pro standardní případy, kdy povinný nemá více než tři vyživovací povinnosti, nevykazuje nepřiměřeně nízké příjmy a oprávněný nemá extrémně vysoké odůvodněné potřeby.⁹⁴

Zavedení doporučující tabulky považují určitě za přínos. Domnívám se, že se pro tabulku najde využití nejen v řízení před soudem, ale především může napomoci tehdy, kdy se rodiče dítěte snaží na výživném dohodnout mimosoudně. Tyto dohody často neuspějí proto, že se rodiče nejsou schopni domluvit na výši výživného. Doporučující tabulka jim pak objektivně napoví, v jakém rozmezí by výživné mělo být stanoveno.

---

⁹³ *Justice.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-10-21]. Doporučující tabulka pro stanovení výše výživného. Dostupné z WWW:

<<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5453&d=315516>>

⁹⁴ ŠINOVÁ, Renáta, et al. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 175-179.

Tabulku je nutné považovat pouze za návod či jakési usnadnění rozhodování soudců. V každém případě pak soud musí i nadále zkoumat možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného na jedné straně a odůvodněné potřeby oprávněného na straně druhé. Pokud soud zjistí, že výše uvedené faktory lze považovat za standardní, může rozhodnout v souladu s doporučenou tabulkou. V mnoha případech se ale o standardní situaci jednat nebude, pokud například odůvodněné potřeby oprávněného budou z důvodu nemoci značné. V takovém případě by se pak soudce doporučující tabulkou řídit neměl.

Tabulka, která je v současné době pouze v podobě doporučujícího dokumentu Ministerstva spravedlnosti, není pro rozhodovací praxi soudu závazná a soudy ji tedy nemusí uplatňovat. Domnívám se, že oblast rozhodování soudů o určování výživného by ale sjednocená rozhodně být měla. Děti po celé České republice by měly mít zaručena shodná práva, která by neměla být vázána na rozhodnutí konkrétního soudce. Aby všechny děti měly při standardní situaci zaručené výživné ve stejné výši, je nutné změnit tabulky na závazné. Soudy jsou dle čl. 95 odst. 1 Ústavy při svém rozhodování vázány zejména zákony, nikoliv doporučujícími dokumenty ministerstev. Proto by podle mého názoru tabulka měla být přijata ve formě zákona a v takovém případě by nárok na výživné vyplývající z tabulky byl vždy žalovatelný.

4.7 Stručný exkurz do určování výživného v Čínské lidové republice

Základní úprava vyživovací povinnosti k dítěti v Čínské lidové republice se nachází především v zákoně Čínské lidové republiky o manželství ze dne 10. 9. 1980, ve znění pozdějších předpisů. Tato úprava je velice strohá. Obsahuje ustanovení, podle kterého v souvislosti s rozvodem manželství musí být upravena i vyživovací povinnost k dětem. Rodiče se na výši výživného mají primárně dohodnout, jinak o něm rozhodne soud. Výživné je určováno z odůvodněných potřeb dítěte na jedné straně a z příjmů a majetkových poměrů rodičů na straně druhé. V případě, že se zvýší odůvodněné potřeby dítěte, může být žádáno o zvýšení výživného.

Problematika výživného k dětem je dále upravena stanovisky Nejvyššího lidového soudu, a to zejména stanoviskem Nejvyššího lidového soudu k prosazení některých občanskoprávních politik ze dne 30. srpna 1984 a stanoviskem Nejvyššího lidového soudu k otázkám zacházení s dětmi po rozvodu ze dne 3. listopadu 1993.

První stanovisko upravuje způsob úhrady výživného k dětem a délku jeho trvání. Výživné k dětem se hradí pravidelně, ale pokud to vyžadují okolnosti, může být uhrazeno i jednorázově. Vyživovací povinnost k dětem pak trvá do doby, dokud se dítě není schopno samostatně žít.⁹⁵

Výši výživného upravuje stanovisko ze dne 3. listopadu 1993, podle kterého povinný přispívá na úhradu výživného k dítěti 20 – 30 % svého měsíčního příjmu. Pokud povinný přispívá na výživu dvou a více dětí, přispívá maximálně do výše 50 % svého měsíčního příjmu. Není-li výše příjmů povinného známa či je-li povinný nezvěstný, lze zpeněžit jeho majetek za účelem úhrady výživného.

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti obecně trvá do 18 let jeho věku. Skončit může nejdříve nabytím 16 let věku dítěte, a to za předpokladu, že dítě je již schopno se samostatně žít. Naopak vyživovací povinnost rodičů k dítěti trvá déle než do 18 let jeho věku, jestliže se dítě dosud není schopno samo žít či se stále ještě připravuje studiem na budoucí povolání.⁹⁶

Z méně dostupných informací o čínské právní úpravě lze konstatovat, že úprava je v zásadě obdobná jako v České republice. Nicméně česká právní úprava je mnohem propracovanější a lépe chrání zájmy dítěte. Jako příklad lze uvést faktory na straně povinného, podle kterých se určuje výše výživného. Zatímco v čínské právní úpravě se hovoří pouze o příjmech a majetku povinného, podle české úpravy se posuzují i schopnosti a možnosti povinného. Česká právní úprava dále zahrnuje i právo dítěte sdílet životní úroveň rodičů.

V této kapitole jsem se pokusil o stručný exkurz do právní úpravy vyživovací povinnosti k dítěti v České lidové republice, přičemž jsem se zaměřil pouze na to nejzákladnější. V žádném případě nelze tento výklad považovat za vyčerpávající.

---

⁹⁵ *Law-lib.com* [online]. 1999 [cit. 2011-11-17]. Law library. Dostupné z WWW: <<http://www.law-lib.com/lawhtm/1984/2934.htm>>.

⁹⁶ *Law-lib.com* [online]. 1999 [cit. 2011-11-17]. Law library. Dostupné z WWW: <http://www.law-lib.com/law/law_view.asp?id=57038>.

5. Realizace práva na výživné

Řízení ve věcech výživného k nezletilému dítěti je upraveno v ZOR a dále pak v § 176 a násl. OSŘ. Toto řízení je považováno za řízení nesporné, které se zabývá především úpravou poměrů mezi účastníky. V takovémto řízení se uplatňuje zásada ofciality, kdy soud může řízení zahájit i z vlastní iniciativy. Dále se zde uplatňuje zásada vyšetřovací, kdy soud sám může vyžadovat provedení některých důkazů.

Vyživovací povinnost je ve většině případů plněna dobrovolně, aniž by tato povinnost musela být určena soudem. O vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti soud rozhoduje v okamžiku, jestliže spolu rodiče dítěte nežijí a zároveň se nedohodli na úpravě výchovy a výživy dítěte podle § 50 ZOR, jestliže spolu rodiče sice žijí (není rozhodné, zda jako manželé), ale jeden z nich neplní svou vyživovací povinnost dobrovolně (§ 86 odst. 2 ZOR). Vyživovací povinnost musí být určena i v souvislosti s určováním otcovství k nezletilému dítěti (§ 113 OSŘ), v souvislosti se svěřením dítěte do výchovy jiné fyzické osobě než rodiči, do pěstounské péče, ústavní nebo ochranné výchovy. Pro případ rozvodu manželství rodičů nezletilého dítěte § 25 ZOR uvádí, že manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu.

Vyživovací povinností k nezletilému dítěti se bude soud zabývat i tehdy, pokud podle § 99 odst. 1 ZOR dojde ke změně poměrů odůvodňujících změnu dřívějšího rozhodnutí nebo dohody rodičů o výživném. Dále pak bude soud rozhodovat v souvislosti s určováním vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti jiným příbuzným, než jeho rodičům podle § 88 ZOR.⁹⁷

5.1 Zahájení řízení

Řízení o výživném k nezletilému dítěti lze zahájit jak na návrh (nejčastěji jednoho z rodičů), tak i bez návrhu ve smyslu § 81 odst. 1 OSŘ. Podle tohoto

---

⁹⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, et al. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 183-185.

ustanovení může soud zahájit řízení i bez návrhu mimo jiné ve věcech péče o nezletilé. Do péče o nezletilé § 176 odst. 1 OSŘ řadí i výživu nezletilých dětí. Možnost soudu zahájit řízení o výživném k nezletilému dítěti bez návrhu vyplývá i z § 86 a § 99 ZOR.

Bez návrhu zahajuje soud řízení tehdy, dozví-li se o splnění hmotně právních podmínek pro stanovení, snížení, zvýšení či zrušení výživného. O těchto podmínkách se soud může dozvědět na základě vlastních poznatků, z podnětů jiných státních orgánů nebo z podnětů třetích osob. Podnět na zahájení řízení soudem se od návrhu liší tím, že ten, kdo podává podnět, neuplatňuje v řízení žádný nárok pro sebe či své dítě, ale tento podnět směřuje k tomu, aby bylo rozhodnuto o právech a povinnostech někoho jiného.⁹⁸ Návrh na zahájení řízení podává nejčastěji oprávněný, v řízení o výživném k nezletilému dítěti pak jeho zástupce. Ostatní osoby podávají podnět na zahájení řízení. Těmito osobami jsou nejčastěji příbuzní oprávněného, kteří nejsou jeho právními zástupci.

Rozlišení, zda se jedná o návrh, či podnět na zahájení řízení, má význam pro určení okamžiku zahájení řízení. V případě podání návrhu na zahájení řízení je řízení zahájeno dnem, kdy návrh došel soudu. V případě, že se řízení zahajuje bez návrhu, je zahájeno dnem, kdy bylo vydáno usnesení o zahájení řízení. Určení okamžiku zahájení řízení je významné v souvislosti s § 98 odst. 1 ZOR, podle kterého lze výživné pro dítě přiznat i za dobu nejdéle tří let zpět od zahájení řízení.

Dle § 9 odst. 1 OSŘ je k řízení v první instanci příslušný okresní soud. Místní příslušnost je dána místem bydliště nezletilého dítěte (§ 88 písm. c) OSŘ). Důraz na rychlé rozhodování ve věcech péče o nezletilé je doplněn zněním § 177 OSŘ, podle kterého rozhodne soud, v jehož obvodu se nezletilý zdržuje, pokud není příslušný soud znám nebo pokud příslušný soud nemůže včas rozhodnout. Jakmile je to možné, soud postoupí věc místně příslušnému soudu. Příslušnost může být přenesena na jiný soud i tehdy, je-li to v zájmu nezletilého. Toto ustanovení najde uplatnění zejména v případech, kdy se nezletilé dítě v průběhu řízení přestěhuje.

---

⁹⁸ BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád I. §1 až 200 : Komentář*. 1. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 541-542.

Domnívám se, že úprava místní příslušnosti obsažená v OSŘ chrání zájmy nezletilého dítěte v nejvyšší možné míře. Tato úprava umožňuje rozhodnout co nejrychleji a bez zbytečného prodlení. Rychlost rozhodnutí ohledně určení vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti je pro dítě často zcela zásadní, neboť je odkázáno na jednotlivé platby výživného. Bez těchto plateb může dojít i k ohrožení rozvoje či zdraví dítěte.

5.2 Účastníci řízení

Protože řízení o výživném k nezletilému může být zahájeno i bez návrhu, vztahuje se na označení účastníků § 94 odst. 1 ZOR, podle kterého je účastníkem navrhovatel a ten, o jehož právech a povinnostech má být v řízení jednáno. V tomto řízení je účastníkem vedle navrhovatele, kterým je nejčastěji pečující rodič, vždy nezletilé dítě a osoba povinná poskytovat výživné. Je-li řízení zahájeno z podnětu cizí osoby, je účastníkem rovněž osoba, k jejímž rukám se výživné hradí. Tou bývá nejčastěji rodič, kterému bylo dítě svěřeno do péče. Nejvyšší soud také judikoval, že v řízení o výživném k dítěti za dobu jeho nezletilosti je rodič, který podal návrh na určení vyživovací povinnosti, účastníkem řízení i poté, co dítě dosáhlo zletilosti.⁹⁹ Pro období po dosažení zletilosti se pak toto dítě musí již samo vyjádřit, zda stále uplatňuje nárok na určení vyživovací povinnosti a v jaké výši.¹⁰⁰

Nezletilé dítě má procesní způsobilost v tom rozsahu, v jakém má způsobilost k právním úkonům (§ 20 odst. 1 OSŘ). Způsobilost k právním úkonům dle § 8 odst. 1 ObčZ vzniká v plném rozsahu nabytím zletilosti. ObčZ dále uvádí, že nezletilí mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. V praxi je vždy nezletilé dítě v řízení o určení výše výživného před soudem zastoupeno opatrovníkem.

V případě, kdy jsou účastníky řízení oba rodiče a nezletilé dítě, může dojít ke střetu zájmů dítěte a rodiče podle § 37 odst. 1 ZOR, a proto rodič v tomto řízení nemůže dítě zastupovat. Dítěti je poté soudem ustanoven kolizní

---

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1717/98

¹⁰⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Cpj 13/84 (R 2/85)

opatrovník, kterým je zpravidla orgán sociálně právní ochrany dětí. Tímto orgánem je podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, obecní úřad obce s rozšířenou působností či úřady městských částí. Úkolem kolizního opatrovníka je hájit v řízení zájmy dítěte. Dítěti může být ustanoven opatrovníkem nejen orgán sociálně právní ochrany dětí, ale například i fyzická osoba, která je dobře obeznámena se situací dítěte.

5.3 Průběh řízení

Po zahájení řízení soud zjišťuje, zda jsou splněny podmínky řízení, pro které může rozhodnout ve věci samé. To znamená, že soud zkoumá, zda řízení bylo řádně zahájeno návrhem nebo usnesením soudu, zda je návrh určitý a přesný, zda obsahuje výši požadovaného plnění a počátek doby, od které má být plněno. Soud dále musí zkoumat, zda je ve věci místně příslušný, zda je účastník řádně zastoupen či zda neexistuje překážka věci zahájené nebo rozhodnuté.¹⁰¹ Zjistí-li soud neodstranitelnou vadu podmínek řízení, usnesením řízení zastaví. Pokud se jedná o vadu odstranitelnou, učiní soud podle § 104 odst. 2 OSŘ vhodná opatření k odstranění vady. Nejčastěji soud vyzve účastníka k odstranění vady podání.

Podle § 74 odst. 1 OSŘ může soud ještě před zahájením řízení nařídit předběžné opatření, je-li třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Myslím, že soud by v řízení o výživném k nezletilému dítěti měl nařídit předběžné opatření tehdy, je-li zde obava, že osoba, po které je požadováno výživné, by mohla zničit důkazy svědčící o výši jejích příjmů či její vysoké životní úrovni. Zničení těchto důkazů by se pak mohlo odrazit ve výši výživného a došlo by tak k poškození nezletilého dítěte. Proto takový důkaz může být ještě před zahájením řízení zajištěn (§ 78 odst. 1 OSŘ). Nejčastějším důvodem pro nařízení předběžného opatření však bývá nutnost zajistit dítěti prostředky pro jeho výživu ihned.

Velký význam má v řízení o výživném k nezletilému dítěti ustanovení § 114c OSŘ, podle kterého má soud vše připravit tak, aby pokud možno bylo rozhodnuto již při prvním jednání. Zde je opět možné připomenout nutnost

---

¹⁰¹ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Výživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha, 1995, s. 32-33.

rychlého a efektivního rozhodování ve věcech výživného k nezletilým dětem, ve kterém je třeba zajistit dítěti plnění výživného v co možná nejkratším čase. Za tímto účelem soud zjišťuje stanovisko účastníků, kteří nepodali návrh na zahájení řízení, nebo opatřuje podklady důležité pro rozhodnutí (doklady o výdělku či výši příjmů či další listinné důkazy).

Po provedené přípravě je věc projednána při soudním jednání, na které jsou účastníci předvoláni s takovým předstihem (zpravidla deset dní předem), aby se mohli na jednání připravit (§ 115 odst. 2 OSŘ). Hlavní náplní tohoto jednání je dokazování skutečností rozhodných pro určení výživného. Jak již bylo řečeno, v řízení se uplatní zásada oficiality, podle které soud může provést i jiné důkazy, než které navrhli účastníci. Soud není vázán návrhy na provedení důkazů, které vzešly od účastníků. V řízení o výživném k nezletilému dítěti se neuplatní zásada koncentrace řízení a účastníci tak mohou navrhopvat a předkládat důkazy v průběhu celého řízení.¹⁰²

Cílem dokazování je zjistit všechny okolnosti, které mají význam pro posouzení, zda jsou splněny podmínky pro určení vyživovací povinnosti. Pokud tyto podmínky splněny jsou, je nutné dále zjistit, v jakém rozsahu má být tato povinnost určena. Soud zjišťuje celkové příjmy rodičů, jejich možnosti, schopnosti a majetkové poměry. Dále posuzuje jejich celkovou životní úroveň. Soud během dokazování také posuzuje, zda všechny potřeby, které navrhovatel chce hradit výživným, lze považovat za odůvodněné.

5.4 Rozhodnutí soudu

Jestliže v řízení o určení vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti rozhoduje soud ve věci samé, rozhoduje vždy rozsudkem (§ 176 odst. 1 OSŘ). Rozsudek musí splňovat veškeré náležitosti, které vyžaduje § 157 OSŘ. Je-li v rámci jednoho rozsudku upravována vyživovací povinnost k více oprávněným, musí být stanovena pro každého oprávněného samostatně. Soud vydá rozsudek i tehdy, kdy schvaluje dohodu rodičů o výchově a výživě k nezletilému dítěti,

---

¹⁰² ŠÍNOVÁ, Renáta, et al. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 198.

neboť schválení takovéto dohody je rozhodnutím ve věci samé.¹⁰³ Tuto dohodu nelze považovat za smír podle § 99 odst. 1 OSŘ. Z § 99 odst. 1 OSŘ vyplývá, že účastníci mohou uzavřít smír, připouští-li to povaha věci. Nicméně § 26 odst. 3 a § 50 odst. 2 ZOR toto vylučují. Podle těchto ustanovení může být soudní rozhodnutí ohledně výkonu rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti nahrazeno pouze dohodou rodičů, nikoliv též smírem. Smír je přípustný pouze v řízení o určení vyživovací povinnosti ke zletilému dítěti. Rozdíl mezi smírem a dohodou rodičů spočívá v tom, že smír uzavírají všichni účastníci řízení. Dohodu ale uzavírají pouze rodiče nezletilého dítěte. Navíc dohodu ohledně výživného k nezletilému dítěti soud posuzuje tak, aby byly zajištěny co nejpříznivější podmínky pro řádný vývoj dítěte. Soud dohodu buď schválí, nebo neschválí a pokračuje dále v řízení. K dohodě se může vyjádřit i kolizní opatrovník, který je oprávněn podat odvolání proti rozsudku, kterým byla dohoda schválena.¹⁰⁴

Dohoda rodičů musí být schválena soudem, pouze pokud upravuje výkon rodičovské zodpovědnosti. Ta je upravována právě dohodou o výchově a výživě k nezletilému dítěti. Výživné jako takové se do rodičovské zodpovědnosti neřadí, proto pokud rodiče nezletilého dítěte spolu nežijí a domluví se na výživném, nemusí být tato dohoda schvalována soudem. Stejná bude situace i tehdy, jestliže jeden z rodičů svou vyživovací povinnost neplní dobrovolně, druhý rodič z toho důvodu podá návrh na určení vyživovací povinnosti, ale oba rodiče se nakonec během řízení na výživném dohodnou.¹⁰⁵ V obou těchto dohodách totiž nedochází ke změně v péči o nezletilé dítě a rodičovská zodpovědnost se tak nemění.

Jak vyplývá z § 153a odst. 2 a § 153b odst. 3 OSŘ, není v řízení o výživném k nezletilému dítěti přípustné vydání rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání.

V praxi rozlišujeme dva druhy výživného. Výživné splatné v budoucnosti se nazývá běžné výživné. Výživné lze podle § 98 odst. 1 ZOR přiznat nejdříve ode dne zahájení řízení, nicméně tento paragraf dále umožňuje přiznat výživné k dítěti i tři roky zpětně. Takto zpětně přiznané výživné je označováno za dlužné

---

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Cz 20/70 (R 20/71)

¹⁰⁴ NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha, 1995, s. 39.

¹⁰⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta, et al. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 201-202.

výživné. Ve vztahu ke zpětně přiznanému výživnému Nejvyšší soud uvedl, že pokud je výživné takto určováno, je nutné zjistit, jaké částky již byly povinným na výživné za dobu minulou poskytnuty a zda povinný na výživu nezletilých nepřispíval naturálně či jinak. Ale je třeba znovu upozornit na skutečnost, že se musí jednat o plnění, která směřují k uspokojení odůvodněných potřeb dítěte, nikoliv o příležitostné dárky či obdobná plnění.¹⁰⁶

Dlužné výživné vzniká i tehdy, když povinný neplní svou povinnost pravidelně hradit běžné výživné, na kterém mu posléze vznikne dluh. Výrok rozsudku ohledně vyživovací povinnosti bývá formulován tak, že povinnému je uloženo hradit ke konkrétnímu dni v měsíci běžné výživné. Běžné výživné se hradí vždy na měsíc dopředu. Dále výrok může obsahovat konkrétní vyčíslení dlužného výživného včetně způsobu jeho úhrady. Nejčastěji povinný hradí dlužné výživné ve formě pravidelných měsíčních splátek spolu s běžným výživným, a to pod ztrátou výhody splátek.

Rozsudek o výživném k nezletilému dítěti je možné napadnout odvoláním ve lhůtě 15 dní od jeho doručení. Odvolání může podat povinný, oprávněný a dále ten, kdo vystupuje jménem dítěte (například druhý rodič nebo poručník). Pokud v této lhůtě není odvolání podáno, rozsudek nabývá právní moci. Proti rozsudku soudu druhé instance nelze podat opravný prostředek a nabývá právní moci okamžikem doručení.

5.5 Výkon rozhodnutí

Rozsudek odsuzující k plnění výživného je dle § 162 odst. 1 písm. a) OSŘ předběžně vykonatelný. Předběžně vykonatelný rozsudek je vykonatelný bez ohledu na to, zda je pravomocný. V rozsudku stanovujícím povinnost hradit výživné je vždy uveden konkrétní den v měsíci, k jakému se má výživné hradit. Také je zde určen měsíc, v němž má povinný začít plnit vyživovací povinnost.

Výkon rozhodnutí pro běžné výživné je možný v okamžiku, kdy povinný neuhradí řádně a včas byť i první opakující se částku výživného. V případě nařízení exekuce pro běžné výživné pak bude exekutor pravidelně zajišťovat

---

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 10/66 (R 44/66)

z majetku povinného prostředky na úhradu běžného výživného přímo pro oprávněného. Způsob zajištění těchto prostředků zvolí exekutor. Nařízení exekuce pro běžné výživné by se měl povinný vyvarovat i z toho důvodu, že pokud její návrh bude podán prostřednictvím advokáta, bude se jeho odměna podle § 3 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, vypočítávat z pětinasobku ročního plnění.

Pro dlužné výživné může být podán návrh na nařízení exekuce v závislosti na způsobu hrazení tohoto výživného dle rozsudku. Měl-li povinný dlužné výživné uhradit celé najednou do rozsudkem stanoveného dne, lze návrh na nařízení exekuce podat tehdy, jestliže povinný dlužné výživné ve stanovený den neuhradil řádně a včas. Pokud měl povinný dlužné výživné hradit v pravidelných měsíčních splátkách se ztrátou výhody splátek, nezaplacením jedné ze splátek se celé dlužné výživné stává splatné ihned (§ 565 ObčZ). Jestliže povinný následně celé dlužné výživné neuhradí, může oprávněný podat návrh na nařízení exekuce. Toto právo může oprávněný využít jen do splatnosti nejbližší další splátky. Pokud oprávněný svého práva nevyužije a povinný řádně a včas zaplatí následnou splátku, může oprávněný vymáhat jen tu jednu nezaplacenou splátku.¹⁰⁷

Výkon rozhodnutí ukládajícího povinnost zaplacení výživného se provádí především srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem nemovitostí a movitých věcí, prodejem podniku a zřízením zástavního práva na nemovitosti.

5.6 Změna výše výživného

Plnění vyživovací povinnosti je záležitostí trvající dlouhou dobu. Ta se vždy určuje podle stavu, který existuje v době vydání rozhodnutí. Tento stav se postupem času může změnit. Během této doby mohou nastat okolnosti, které mají

---

¹⁰⁷ TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi: Praktická příručka*. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 118.

vliv na rozsah vyživovací povinnosti, popřípadě i na její trvání. Mohou se změnit okolnosti na straně oprávněného (v souvislosti s jeho přibývajícím věkem, zdravotním stavem, přípravou na budoucí povolání) i na straně povinného (opět v souvislosti s jeho zdravotním stavem, ztrátou zaměstnání či naopak získání lépe placeného zaměstnání, nástupem k výkonu trestu odnětí svobody či povinností poskytovat výživné další osobě).¹⁰⁸ Všechny tyto okolnosti mohou vést ke zrušení, snížení či zvýšení vyživovací povinnosti, neboť podle § 99 odst. 1 ZOR může soud i bez návrhu změnit dohody a soudní rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě tehdy, změní-li se poměry. Změnu poměrů lze vysvětlit jako existenci stavu odlišného od stavu, který zde byl v okamžiku vydání původního rozhodnutí.

Vždy se musí jednat o změnu podstatnou, která je dlouhodobého charakteru, změna nesmí být pouze přechodná. Proto je v každém jednotlivém případě nutné u účastníků znovu zjistit výši jejich příjmů, jejich schopnosti, možnosti a majetkové poměry.¹⁰⁹ Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 67/66 se navíc změna poměrů musí týkat těch okolností, na jejichž základě bylo původním rozhodnutím výživné určeno.

Změna vyživovací povinnosti je u nezletilého dítěte možná od okamžiku, kdy ke změně poměrů dojde, v návaznosti na § 98 odst. 1 ZOR však nejdéle tři roky zpětně od okamžiku zahájení řízení. V případě, že soud vyživovací povinnost sníží nebo zruší, spotřebované výživné se nevrací. Nicméně, jak jsem již dříve uvedl, prokázat, zda bylo výživné spotřebováno či nikoliv, bývá velmi obtížně prokazatelné.

Vyživovací povinnost k nezletilým dětem může být změněna na návrh, ale i bez návrhu z podnětu jakékoliv osoby. U zletilého dítěte pak tato povinnost může být změněna pouze na návrh oprávněného či povinného.

---

¹⁰⁸ HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*. 7. aktualizované. Praha: Linde Praha, 2005, s. 258.

¹⁰⁹ LUŽNÁ, Romana. Zvýšení výživného pro nezletilé děti. *Právo a rodina*. 2008, 12, s. 16.

5.7 Trestný čin zanedbání povinné výživy

Neplnění nebo vyhýbání se vyživovací povinnosti za splnění zákonem daných podmínek zakládá trestní odpovědnost podle § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějšího předpisu (dále jen TrZ).

Podle TrZ skutkovou podstatu trestného činu zanedbání povinné výživy naplní ten, kdo, byť i z nedbalosti, neplní svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce. Takové osobě hrozí trest odnětí svobody až na dva roky.

Podle odst. 2 § 196 TrZ se stejného trestného činu dopustí i ten, kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce. Za toto jednání může být uložen trest odnětí svobody v rozmezí šesti měsíců až tři roky.

Trestní odpovědnost nastupuje v případě zaviněného jednání ve formě neplnění či vyhýbání se vyživovací povinnosti. Pachatelem trestného činu není ten, kdo má vyživovací povinnost, která nevyplývá ze zákona, ale vznikla například smluvním ujednáním.

Pojem vyživování či zaopatřování jiného zahrnuje nejen poskytování peněžitého plnění, ale i plnění v naturální podobě, tedy ve fakticky poskytované péči. Tato péče se liší v závislosti na věku dítěte, ale zpravidla sem lze zařadit poskytování stravy, ošacení či bydlení.¹¹⁰

O trestný čin zanedbání povinné výživy se jedná i tehdy, kdy se povinný úmyslně vyhýbá své povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat. Na rozdíl od neplnění vyživovací povinnosti se zde vyžaduje aktivní jednání povinného. Aby jeho čin mohl být kvalifikován podle tohoto ustanovení, musí sám podnikat určité kroky, aby se své povinnosti zbavil, aby ji oddálil či úplně zmařil. Jako příklad takového jednání si představuji, když povinný často mění zaměstnání, přijme bezdůvodně zaměstnání s nižším platem, odmítne dědictví či jiné plnění.

Aby neplnění či vyhýbání se vyživovací povinnosti bylo trestné, musí vždy trvat po dobu delší než čtyři měsíce.

---

¹¹⁰ KUCHTA, Josef, et al. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 110.

Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby obsahuje § 196 odst. 3 TrZ. Patří sem situace, kdy povinný svým činem vystaví oprávněného nebezpečí nouze. Přitom není rozhodné, zda nouze u oprávněného skutečně nastane. K naplnění ustanovení § 196 odst. 3 TrZ dojde i tehdy, kdy hrozící nouze byla odvrácena pouze na základě zásahu jiné osoby. Nouzí se rozumí nedostatek základních prostředků potřebných pro život.¹¹¹

Druhou okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je recidiva. Trest odnětí svobody na jeden až pět let hrozí tomu, kdo byl v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán za trestný čin zanedbání povinné výživy.

K ustanovení § 196 TrZ se váže i zvláštní ustanovení o účinné lítosti, obsažené v § 197 TrZ. Na základě zvláštního ustanovení o účinné lítosti trestní odpovědnost za trestný čin zanedbání povinné výživy zanikne, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil ještě předtím, než soud prvního stupně začal vyhlášovat rozsudek. Zde zákonodárce upřednostnil zájem oprávněného na plnění výživného před potrestáním povinného. Dá se předpokládat, že v mnoha případech povinný svou povinnost na poslední chvíli raději zcela splní, než aby nastoupil k výkonu trestu odnětí svobody.

Trvale nepříznivé následky jsou takové následky, které dodatečným splněním vyživovací povinnosti již nelze odstranit nebo napravit. Jedná se především o následky na zdraví či nemožnost věnovat se přípravě na budoucí povolání.¹¹²

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu lze zvláštní ustanovení o účinné lítosti použít i tehdy, byla-li vyživovací povinnost splněna až po vyhlášení odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, který byl následně odvolacím soudem zrušen, ale dříve, než soud prvního stupně začal vyhlášovat nový rozsudek.¹¹³ Za dodatečné splnění vyživovací povinnosti se podle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 1 To 154/71 (R 44/1972) jedná i tehdy, uhradí-li výživné za povinného jiná osoba. Dále musí dojít k úhradě výživného za celé období, pro které je povinný stíhán. Nepostačí tedy pouze částečná úhrada dlužného výživného.

---

¹¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tz 36/86 (R 23/1987)

¹¹² ŠÁMAL, Pavel, et al. *Trestní zákoník II. § 140 - 421 : Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1740.

¹¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tz 22/70 (R 54/1971)

Existence trestného činu zanedbání povinné výživy spolu se zvláštním ustanovením o účinné lítosti posiluje postavení oprávněné osoby, která tak má další nástroj, jak se domoci svého práva. Zároveň sankce za tento trestný čin by měla být dostatečnou hrozbou pro povinného, který se snaží plnění své povinnosti vyhnout.

5.8 Vyživovací povinnost s mezinárodním prvkem

Při vymáhání výživného může nastat situace, kdy povinný žije na území jiného státu než oprávněný. V takovém případě se jedná o realizaci práva na výživné s mezinárodním prvkem.

V případě vymáhání výživného ve státech mimo Evropskou unii se použije Úmluva o vymáhání výživného v cizině, publikovaná pod č. 33/1959 Sb., a Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti, publikovaná pod č. 132/1976 Sb. Návrh na výkon rozhodnutí musí obsahovat celou řadu listin včetně platební historie povinného. To vše musí být úředně přeloženo. Vymáhání výživného na základě těchto úmluv je velmi zdouhavé a v mnoha případech neúspěšné, což odrazuje pečujícího rodiče od vymáhání výživného touto cestou.¹¹⁴

Evropská unie se rozhodla realizaci práva na výživné v rámci svých členských států zjednodušit, proto přijala nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, obecně známé pod pojmem Brusel I, které bylo účinné až do roku 2011. Hlavní přínos tohoto nařízení pro oblast výživného lze spatřovat v zakotvení pravidel výhodných pro oprávněného. Oprávněný měl na výběr, zda návrh na výkon rozhodnutí podá ve státě svého bydliště, nebo ve státě, kde se nachází bydliště povinného. Rozdílné právní řády jednotlivých členských států však často způsobovaly problémy při uznávání a výkonu rozhodnutí týkajících se výživného.¹¹⁵

---

¹¹⁴ BEHR, Tomáš. Vymáhání výživného v cizině a konkurence mezinárodních nástrojů. *Právo a rodina*. 2011, 6, s. 1-2.

¹¹⁵ HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. *Právo a rodina*. 2009, 4, s. 13.

Dne 18. listopadu 2011 nabylo účinnosti nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, které v oblasti výživného nahradilo nařízení Rady (ES) č. 44/2001. Toto nařízení v problematice určení práva rozhodného pro otázky vyživovací povinnosti v členských státech odkazuje na Haagský protokol ze dne 23. 11. 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnost. K tomuto protokolu nepřistoupilo Dánsko a Velká Británie, avšak nařízení Rady (ES) č. 4/2009 se vztahuje i na tyto dva členské státy Evropské unie.

Cílem tohoto nařízení je zlepšit postavení oprávněných osob a také urychlit a zjednodušit postup při vymáhání výživného v rámci Evropské unie. Nařízení komplexně upravuje proces vymáhání výživného. Skládá se z devíti kapitol, které se zabývají například soudní příslušností, přímou vykonatelností rozhodnutí či uznáváním, vykonatelností a výkonem rozhodnutí. Kapitola obsahující uznávání, vykonatelnost a výkon rozhodnutí je rozdělena do dvou oddílů, ve kterých je stanovena odlišná úprava pro státy vázané Haagským protokolem z roku 2007 a pro státy, který jím vázány nejsou (Velká Británie a Dánsko).

Rozhodnutí vydané státem vázaným Haagským protokolem z roku 2007 je automaticky uznáváno v ostatních členských státech, aniž by bylo potřeba prohlášení jeho vykonatelnosti. Před účinností tohoto nařízení musela oprávněná osoba vést nejprve řízení o prohlášení vykonatelnosti a následně řízení o výkon vykonatelného rozhodnutí. Rozhodnutí vydané členským státem, který není vázán Haagským protokolem z roku 2007, je sice také automaticky uznáváno, ale dle čl. 23 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 4/2009 je možné navrhnout samostatné řízení o uznání rozhodnutí.¹¹⁶

5.9 Realizace práva na výživné ve Velké Británii

V souvislosti se zavedením CSA v roce 1991 vznikla na území Velké Británie Child Support Agency, která má za úkol posuzovat problematiku

---

¹¹⁶ HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti (2.). *Právo a rodina*. 2009, 5, s. 11.

výživného. Tato organizace přebírá pravomoci soudů, kterým tak usnadňuje práci a zároveň jistě napomáhá k rychlejšímu a kvalitnějšímu vymáhání výživného. Další nespornou předností je, že se zaměřuje pouze na problematiku výživného, a proto má v dané oblasti rozsáhlé zkušenosti.

Rodič, se kterým nezletilé dítě, které má nárok na výživné, žije, podá organizaci návrh na určení výše výživného. K žádosti přiloží dokumenty rozhodné pro určení výše výživného a informace o druhém rodiči. Organizace pak má za úkol druhého rodiče vyhledat, zjistit jeho majetkové poměry a určit výši výživného. Tím její pravomoci nekončí - může výživné pro oprávněného následně i vymáhat a také může každoročně přezkoumávat jeho výši. Mimo každoroční přezkoumávání může každý z rodičů podat žádost o mimořádné přezkoumání výše výživného v případě, že se poměry rodiče výrazně změní, například se mu narodí další dítě.

6. Návrhy de lege ferenda

Hmotně právní úpravu vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti lze považovat za dostatečnou. O tom, že tato úprava nevyžaduje žádné zásadní změny, svědčí i nový občanský zákoník, který přejímá dosavadní úpravu výživného v téměř nezměněné podobě. Tento soukromoprávní kodex nabude účinnosti pravděpodobně v roce 2014 a současně s tím dojde ke zrušení ZOR.

Prostor ke zlepšení nacházím spíše v procesní úpravě vyživovací povinnosti. Hlavní problém v řízení o výživném spatřuji v oblasti nákladů řízení. Dle § 81 odst. 1 OSŘ může soud i bez návrhu zahájit řízení ve věci péče o nezletilé. Mezi řízení ve věci péče o nezletilé pak § 176 odst. 1 OSŘ řadí řízení o výživě nezletilých dětí. Paragraf 146 OSŘ uvádí, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení podle jeho výsledku, jestliže řízení mohlo být zahájeno i bez návrhu. Dále pak § 147 OSŘ stanovuje výjimku, že toto ustanovení neplatí, odůvodňují-li okolnosti případu přiznání náhrady nákladů řízení. Jako odůvodnění této úpravy se nejčastěji uvádí, že v nesporných věcech nelze hovořit o úspěchu či neúspěchu ve věci.¹¹⁷

Přestože dikce zákona připouští z ustanovení § 146 OSŘ výjimku, nikdy jsem se ve své praxi v advokátní kanceláři nesetkal s tím, že by soud uložil povinnému uhradit náklady řízení i za pečující osobu nebo opačně. Naopak soud vždy rozhodl, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení.¹¹⁸

Touto rozhodovací praxí se soudy pravděpodobně snaží docílit toho, aby se účastníci na výživném pokud možno dohodli bez účasti soudu. Vědomí skutečnosti, že si budou muset oba hradit náklady řízení sami, by je k takové dohodě mělo vést. Podle mého názoru by však soud měl vždy podrobně zkoumat, co návrhu na určení či změnu vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti předcházelo. Jestliže povinný s pečující osobou nekomunikuje, odmítá uznat, že odůvodněné potřeby dítěte se zvýšily, či nepravdivě tvrdí, že se jeho příjmy nebo

---

¹¹⁷ BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád I. §1 až 200 : Komentář*. 1. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 988-989.

¹¹⁸ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 sp. zn. 15 P 191/2002, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 50 Nc 46/2010, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 sp. zn. P 304/1998, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 25 Nc 221/2009, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 25 Nc 429/2000, rozsudek Okresního soudu Praha – východ sp. zn. 30 Nc 290/2009

majetkové poměry nikterak nezměnily, ačkoliv jeho životní styl vypovídá o opaku, jsou zde dle mého mínění důvody k tomu, aby soud povinnému uložil povinnost uhradit pečující osobě náhradu nákladů řízení. Naopak pečující osobě by měla být uložena povinnost uhradit povinnému náhradu nákladů řízení tehdy, když dohodu o výživném bude mařit právě ona.

Myslím si, že ustálená rozhodovací praxe soudů ohledně nákladů řízení ve věci výživného mnoho pečujících osob odradí od podání návrhu na zvýšení výživného k jejich nezletilému dítěti. Pečující osoba musí pečlivě zvážit, zda se vůbec návrh na zvýšení výživného k nezletilému dítěti vyplatí, neboť musí počítat s několikatisícovým výdajem na náklady právního zastoupení. Navíc je pravděpodobné, že s přibývajícím věkem se budou odůvodněné potřeby dítěte měnit častěji, většinou se budou zvyšovat, a pečující osoba by tak návrh na zvýšení vyživovací povinnosti mohla podávat opakovaně.

Domnívám se, že tuto problematiku lze řešit několika způsoby. Jak jsem již naznačil, soud by měl každý případ řešit individuálně a měl by pečlivě zkoumat, který z účastníků existenci soudního řízení zapříčinil. Dalším možným řešením je zohledňovat v samotném rozsudku míru inflace stanovenou Českým statistickým úřadem. Kdyby soud v rámci výroku o výši vyživovací povinnosti stanovil, že měsíční výše výživného se každoročně zvýší o průměrnou míru inflace za předchozí rok dle údajů Českého statistického úřadu, mohlo by toto opatření snížit počet návrhů na zvýšení výživného.

Dalším možným řešením je zavedení organizace obdobné Child Support Agency, která působí ve Velké Británii, jejímž úkolem by bylo pouze posuzování problematiky výživného. Tato organizace by mohla sama namísto soudů určovat výši výživného, mohla by každoročně přezkoumávat jeho výši a následně by ho mohla i zvyšovat či snižovat.

Jako poslední možné řešení se nabízí změna právní úpravy, například po vzoru Německa. V Německu je od 1. září 2009 účinný Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (dále jen FamFG), který upravuje řízení v rodinných věcech. Podle § 81 FamFG může soud v rodinných věcech ukládat účastníkům povinnost hradit náklady

řízení podle svého uvážení nehledě na to, jak řízení skončilo.¹¹⁹ Přitom bude posuzovat chování účastníků. Může zkoumat, který z účastníků svým chováním zavinil existenci řízení, jestli účastník podával pravdivé informace či jestli během řízení spolupracoval se soudem.

Podle mého názoru německá úprava nutí soud, aby posuzoval každý případ individuálně a aby rozhodl podle okolností specifických pro daný případ. Naproti tomu česká právní úprava navrhuje soud k tomu, aby - pokud nenastane mimořádná okolnost - rozhodl tak, že žádnému z účastníků nenáleží náhrada nákladů řízení. Soud posléze takto zpravidla rozhodne, neboť je to pro něj i nejjednodušší. Ale to, že soud nezkoumá okolnosti specifické pro tento konkrétní případ, není vůči účastníkům řízení spravedlivé a rozhodně to není ani v zájmu nezletilého dítěte. Ve většině případů návrh na určení či změnu vyživovací povinnosti podává pečující osoba. Zde si na základě svých zkušeností dovoluji tvrdit, že se pečující osoba v mnoha případech rozhodne návrh na zvýšení výživného raději nepodat, než aby musela hradit náklady právního zastoupení.

Mně osobně se jako nejlepší řešení jeví změna právní úpravy po vzoru Německa. Pokud by soud měl vždy povinnost zkoumat okolnosti případu, musel by o každém nároku uvažovat individuálně a dokázal by tak určit, kdo by měl náklady řízení hradit. Zároveň bych doporučil, aby výrok o výživném vždy obsahoval i ustanovení o povinnosti výživné každoročně zvyšovat o míru inflace za předešlý kalendářní rok podle údajů Českého statistického úřadu. Ustanovení o zvyšování výživného o inflaci by zároveň mohlo přinést snížení počtu podání ve věci výživného.

Ministerstvo spravedlnosti by i do budoucna mělo prosazovat doporučující tabulku pro výpočet výživného i přesto, že s ní někteří soudci nesouhlasí.¹²⁰ Argumentace Ministerstva spravedlnosti, že dosavadní rozhodovací praxe soudů je nejednotná a je ji třeba sjednotit, také podporuji. Ministerstvo se snaží tuto nejednotnost odstranit pomocí doporučující tabulky, která má, jak její název sám napovídá, pouze doporučující charakter. Soud by ji měl vzít při svém rozhodování

---

¹¹⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, et al. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 89.

¹²⁰ SVOBODA, Karel. Ministerstvo spravedlnosti hodlá změnit praxi při rozhodování o výživném. *Právo a rodina*. 2009, 9, s. 20-22.

do úvahy pouze tehdy, když možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného na jedné straně a odůvodněné potřeby oprávněného na straně lze považovat za standardní. Pokud soud v rámci zkoumání rozhodných okolností pro určení výše výživného zjistí jakoukoliv odlišnost od okolností standardních, má rozhodnout podle svého uvážení a doporučující tabulku pak zohlednit nemusí.

Jsem přesvědčen, že doporučující tabulka předejde velkému množství soudních sporů, neboť ji lze použít jako objektivní návod pro jednání o dohodě o výši výživného.

Závěr

Výživné je velmi důležitým institutem rodinného práva, který se podílí na úpravě poměrů mezi rodiči a dětmi. Slouží zejména k ochraně práv dětí, které nejsou dostatečně rozumově vyspělé k tomu, aby si mohly svá práva hájit samy. Vyživovací povinnost k dítěti řadí zákon o rodině hierarchicky na první místo před ostatní druhy vyživovací povinnosti. Tento druh výživného lze považovat za nejdůležitější, neboť nezletilé dítě nemá ve většině případů možnost obstarat si prostředky pro své potřeby samo.

Význam institutu výživného k nezletilému dítěti vyplývá už z jeho dlouhé historie, která je rozepsána v první kapitole této práce. Povinnost vyživovat dítě se poprvé objevila ve starověkém Římě. Už na přelomu letopočtu stanovil císař Oktavian Augustus povinnost patera familia poskytovat svým dětem výživu. Další vývoj na našem území byl ovlivněn zejména dominantním vlivem křesťanství. Křesťanská nauka vycházela ze zásady monogamie a nerozlučitelnosti manželství a vůbec nereflektovala, že by mohla nastat situace, která by vyžadovala úpravu výživného k dítěti. K zásadní změně ve prospěch práv dítěte došlo až o mnoho století později, v roce 1812. Tehdy nabyl účinnosti obecný občanský zákoník rakouský, ABGB. Ten ukládal rodičům, zejména pak otci dítěte, povinnost pečovat o dítě a poskytovat mu náležitou výživu. Asi nejdůležitější přínos ABGB však tkví v tom, že v nároku na výživné zrovnoprávnil děti manželské a nemanželské. Lepší vymahatelnost výživného přinesl československý zákon č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovat výživu, výchovu nebo zaopatření, který zároveň zavedl opatření, která povinnému znemožňovala vyhýbat se své povinnosti hradit výživné. V roce 1949 vznikl v Československu první právní předpis upravující samostatně rodinné právo, zákon č. 265/1949 Sb. o právu rodinném. Největší novinkou, kterou tento zákon přinesl, bylo zrovnoprávnění povinností obou rodičů při výživě dítěte – skončilo tak období, kdy povinnost výživy dětí náležela primárně otci. Současným právním předpisem upravujícím oblast výživného, je zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině.

V souvislosti s historií vyživovací povinnosti k dítěti je překvapující, jak dlouhou historii tento institut má. Dle mého názoru je vyspělá již úprava z období Říma, kdy sice manželské a nemanželské děti nebyly rovnoprávné, ale předpisy

uznávaly nárok na výživné i dětem narozeným z konkubinátu. Toto považují za první náznak vedoucí ke zrovnoprávnění manželských a nemanželských dětí, ke kterému ale na našem území došlo až v 19. století.

Druhá kapitola se věnuje současné právní úpravě výživného jako celku. Dnes je tento institut zakotven v mezinárodních úmluvách, které jsou díky čl. 10 Ústavy součástí českého právního řádu. Česká republika je rovněž vázána předpisy Evropské unie, které se problematice výživného také věnují. Česká právní úprava výživného vychází z principů obsažených v Listině základních práv a svobod. Základním zákonem je v této oblasti zákon o rodině, který je doplněn dalšími předpisy. Výše uvedené předpisy jsou pak doplněny rozsáhlou judikaturou soudů, které dotvářejí aktuální právní úpravu institutu výživného.

Zajímavé je, že právní institut „výživné“ není v žádném právním předpise výslovně definován. Mezi základní charakteristiky výživného patří, že je osobním právem, které nikdy nepřechází děděním. Výživné jako celek je nepromlčitelné, nicméně jednotlivé částky výživného se promlčují dle úpravy stanovené v ObčZ. Plnění výživného má být primárně hrazeno v pravidelných měsíčních částkách. Obvykle se hradí v penězích, ale není vyloučeno ani naturální plnění. U nejmenších dětí se za plnění výživného počítá i osobní péče rodiče.

Domnívám se, že současný stav právní úpravy výživného je vyčerpávající. Díky tomu, že součástí právního řádu České republiky jsou všechny mezinárodní smlouvy upravující tuto oblast, je zaručeno, že je u nás stanoven nejvyšší možný stupeň ochrany práv vyplývajících z výživného.

Třetí část diplomové práce se věnuje okolnostem zakládajícím povinnost vyživovat dítě. Rozebírá určování a postavení subjektů povinných vyživovat dítě. Dále tato kapitola upravuje problematiku trvání vyživovací povinnosti a její zánik.

Dominantní část práce se zabývá určováním výše výživného. V této kapitole bylo nutné zmínit všechny faktory, které mají vliv na výši výživného. Tato oblast je ve velké míře dotvářena judikaturou soudů. Myslím si, že hlavním důvodem pro existenci velkého množství judikátů v této oblasti je zejména rostoucí snaha povinných vyhnout se hrazení výživného. Právě z tohoto důvodu zákon obsahuje obecná ustanovení typu, že dítě má právo sdílet životní úroveň svých rodičů. Takové ustanovení je tak obecné, že je třeba, aby bylo upřesněno výkladem soudů.

Novinkou v oblasti výživného je doporučující tabulka pro rozhodování soudů. Tyto tabulky zavedlo do praxe Ministerstvo spravedlnosti v roce 2010. Cílem tabulky je sjednotit rozhodování o výši výživného u všech soudů v České republice. Soudy by měly při svém rozhodování vycházet z příjmů rodiče a věku dítěte. Myslím si, že tyto tabulky jsou určitě přínosné. Zejména by měly ulehčit soudům práci, protože díky těmto tabulkám může častěji docházet k dohodě rodičů o výši výživného a nebude tak nutné řešit výživné soudní cestou.

K problematice řízení o určení výživného k nezletilému dítěti je důležité zmínit, že řízení může být zahájeno na návrh i bez návrhu. Podporu dítěti v jeho nároku poskytuje i trestní zákoník, který zakotvuje trestný čin zanedbání povinné výživy. Dle mého názoru má existence tohoto trestného činu především preventivní význam, který „varuje“ povinné před neplacením výživného, pod pohrůzkou sankce trestu odnětí svobody.

Při své praxi v advokátní kanceláři jsem se s problematikou výživného často setkával. U advokáta hledaly pomoc zejména ženy, které pečovaly o nezletilé dítě. Pečující rodiče čelí mnoha problémům, neboť povinní se často snaží vyhnout povinnosti hradit výživné. Největší problém nastává v případě snahy pečujícího rodiče dosáhnout zvýšení výživného pro své dítě. Povinný se nechce na zvýšení dohodnout mimosoudně a pečujícímu rodiči tak nezůstává jiná možnost, než podat návrh na zvýšení výživného k soudu. Řízení ve věci výživného je řízení nesporné a v takovém řízení si každý z účastníků zpravidla hradí náklady řízení sám. V případě, kdy se pečující rodič marně snažil s povinným na zvýšení výživného domluvit, lze považovat jeho povinnost hradit si náklady řízení sám, za nespravedlivou. Pečující rodič v tomto případě existenci soudního řízení často nezaviní, a proto se domnívám, že by v takovém případě i jeho náklady měl hradit povinný. Toto v praxi často vede k tomu, že po zjištění výše nákladů na právní zastoupení si rodič podání návrhu raději rozmyslí. Lze jednoznačně tvrdit, že takový postup je k tíži dítěte.

Při zpracování své diplomové práce jsem dospěl k závěru, že úprava výživného k nezletilému dítěti v zákoně o rodině je kvalitní. O tom svědčí i návrh nového občanského zákoníku, který tuto oblast přejímá v téměř nezměněné podobě. Domnívám se, že úprava výživného je zcela vyčerpávající a chrání zájmy

nezletilých dětí v nejvyšší možné míře. Jediný možný prostor ke zlepšení nacházím v procesní úpravě.

Psaní této práce mě přivedlo k mnoha zajímavým otázkám, nad kterými jsem se musel zamyslet. Zjistil jsem, že institut výživného je mnohem obsáhlejší, než se na první pohled může zdát, a k jeho plnému pochopení zdaleka nestačí pouze znalost zákona.

Summary

The aim of this thesis is to clarify the legal issue of the legal institute of maintenance duty in relation to the minor child. In the beginning the work is explaining the historical development of the legal institute of maintenance, whose origins we can see already in the time of the Ancient Rome. The second part is focused on the current legal regulation of the legal institute of maintenance. In the beginning it is introducing the valid legal regulations on which the maintenance is built. The thesis is then analysing the legal institute of maintenance including its basic characteristics, it provides the enumeration of all the types of maintenance and explains, in what way the maintenance duty can be fulfilled. The third part of the diploma thesis is devoted to the circumstances that establish the duty of maintaining a child. It analyses the determining and position of the subjects for whom it is mandatory to maintain a child. Furthermore, this chapter is editing the issue of duration and end of the maintenance duty. The dominant part of the thesis is focused on determination of the amount of maintenance. Here are given all the factors that have an influence over the amount of maintenance including the court jurisdiction, which has a major influence on the current form of the legal institute of maintenance. Where it seems appropriate, the thesis offers a comparison with the foreign legal regulation, namely United Kingdom, Germany and China. With maintenance as a material institute is connected also the procedural treatment. That is why the fifth part is analysing in detail the procedure during a court prosecution of maintenance. It also mentions the criminal consequences of not fulfilling the maintenance duty. The last part of the diploma thesis is bringing my own proposals for improving the current legal regulation, mainly in the area of procedural law.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

- BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 2., rozšířené. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007
- BUREŠ, Jaroslav; DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád I. §1 až 200: Komentář*. 1. Praha: C. H. Beck, 2009
- CRETNEY, Stephen; MASSON, Judith. *Principles of family law*. 6. London: Sweet & Maxwell, 1997
- EEKELAAR, John. *Family Law and Personal Life*. Oxford: Oxford University Press, 2007
- FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2., aktualizované. Praha: ASPI, 2010
- HOLUB, Milan; NOVÁ, Hana; HYKLOVÁ, Jana. *Zákon o rodině: Komentář a předpisy související*. 7. aktualizované. Praha: Linde Praha, 2005
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, et al. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství: Komentář*. 4. Praha: C. H. Beck, 2009
- HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3., přepracované. Brno: Doplněk, 2006
- HURDÍK, Jan; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Možnost uplatnění zákazu zneužití ve vztazích výživného. In *Poc̣ta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2009
- KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. Praha: C. H. Beck, 1995
- KLÍMA, Karel, et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozšířené. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009
- KNAPPOVÁ, Marta, et al. *Občanské právo hmotné* 3. 4., aktualizované a doplněné. Praha: ASPI, 2007
- KUCHTA, Josef, et al. *Kurs trestního práva: Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2009

- NOVÁ, Hana; TĚŽKÁ, Olga. *Vyživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde Praha, 1995
- NOVÁ, Hana; VALEHRACH, Martin. *Rodinné vztahy v soudní praxi*. Praha: Prospektrum, 1995
- PARRY, Martin L. *The law relating to cohabitation*. London: Sweet & Maxwell, 1993
- PLECITÝ, Vladimír, et al. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009
- PLECITÝ, Vladimír; SALAČ, Josef. *Základy rodinného práva*. Praha: EURONION, 2001
- RADVANOVÁ, Senta. *Manželství a rodina v ČSSR*. Praha: Orbis, 1964
- RADVANOVÁ, Senta. *O rodině, manželství a dětech*. Praha: Panorama, 1978
- RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. 1. Praha: C. H. Beck, 1999
- SCHELLE, Karel; TAUCHEN, Jaromír; VESELÁ, Renata. *Rodinné kodexy*. 1. Ostrava: KEY Publishing, 2010
- ŠÁMAL, Pavel, et al. *Trestní zákoník II. § 140 - 421 : Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010
- ŠÍNOVÁ, Renáta, et al. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010
- TRIPES, Antonín. *Exekuce v soudní praxi: praktická příručka*. Praha: C. H. Beck, 2006
- VESELÁ, Renata, et al. *Rodina a rodinné právo: Historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005
- WELSTEAD, Mary. *Family Law*. 2. Oxford: Oxford University Press, 2008
- WINTEROVÁ, Alena, et al. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde Praha, 2011
- WINTEROVÁ, Alena, et al. *Občanský soudní řád a předpisy související*. 9., přepracované a doplněné. Praha: Linde Praha, 2001

Články

BEHR, Tomáš. Vymáhání výživného v cizině a konkurence mezinárodních nástrojů. *Právo a rodina*. 2011, 6

HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti. *Právo a rodina*. 2009, 4

HERBOCZKOVÁ, Jana. Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti (2.). *Právo a rodina*. 2009, 5

CHALUPA, Luboš. Výživné a ustanovení znalce. *Právní rádce*. 2006, 12

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Výkon rozhodnutí v rodinných věcech. *Právo a rodina*. 2005, 8

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Výživné mezi rodinnými příslušníky - nebývá to jednoduché. *Právo a rodina*. 2005, 5

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vyživovací povinnost rodičů k dětem v náhradní péči. *Právní rozhledy*. 2005, 9

LUŽNÁ, Romana. Trvání vyživovací povinnosti při prohlubování kvalifikace dítěte - vybraná judikatura Ústavního soudu. *Právo a rodina*. 2011, 1

LUŽNÁ, Romana. Vymáhání dlužného výživného pro nezletilé děti. *Právo a rodina*. 2009, 10

LUŽNÁ, Romana. Výživné mezi rodinnými příslušníky. *Právo a rodina*. 2006, 12

LUŽNÁ, Romana. Zvýšení výživného pro nezletilé děti. *Právo a rodina*. 2008, 12

NOVÁ, Hana. Výživné u soukromých podnikatelů. *Právní rádce*. 1994, 10

NOVÁ, Hana. Vyživovací povinnost obávaná i opomíjená. *Bulletin advokacie*. 2008, 1-2

SVOBODA, Karel. Ministerstvo spravedlnosti hodlá změnit praxi při rozhodování o výživném. *Právo a rodina*. 2009, 9

Právní předpisy

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb.

Úmluva ze dne 20. června 1956 o vymáhání výživného v cizině

Úmluva ze dne 2. října 1973 o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti

Úmluva ze dne 2. října 1973 o právu rozhodném pro pohledávky na výživném

Úmluva ze dne 20. listopadu o právech dítěte

Haagské úmluva ze dne 23. listopadu 2007 o mezinárodním vymáhání výživného dítěte a jiných forem výživného

Haagský protokol ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnost

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (zákon č. 946/1811 Sb.z.s., obecný občanský zákoník rakouský, ve znění pozdějších předpisů)

Zákon č. 11/1918 Sb. z. a n.

Zákon č. 4/1931 Sb., na ochranu osob oprávněných požadovat výživu, výchovu nebo zaopatření

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 422/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějšího předpisu

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů

Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit ze dne 17. prosince 2008, ve znění pozdějších předpisů

Child Support Act 1991

Zákon České lidové republiky o manželství ze dne 10. září 1980, ve znění
pozdějších předpisů

Judikatura

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2623/09

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 299/06

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 527/06

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1619/07

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2155/09

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 519/04

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 511/05

Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 606/04

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1181/07

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 244/03

Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 257/05

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 9 Co 412/64 (R 14/65)

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 5 Co 2661/1999

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 4 Co 376/65 (R 3/66)

Rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 6 Co 676/76

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Cz 42/68 (R 35/1969)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 4 Cz 48/67 (R 101/67)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 5 Cz sp. zn. (R 100/67)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2128/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 326/2004

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Cz 27/68 (R 5/1969)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 1 To 154/71 (R 44/1972)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tz 22/70 (R 54/1971)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Cz 67/67

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 115/67 (R 15/68)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 125/65 (R 32/66)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 67/66 (R 3/67)

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 74/65 (R 72/65)
Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tz 36/86 (R 23/1987)
Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Cz 23/69 (R 27/1970)
Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Cpj 13/84 (R 2/85)
Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Cpj 172/74 (R 30/75)
Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 Co 23/66 (R 25/1967)
Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 3 To 70/2002 (R 21/2003)
Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 1388/92
Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 74/92 (R 11/1993)
Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 14 Co 755/95
Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 22 Co 554/2000
Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 8 To 38/94
Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 481/2003
Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 652/2003
Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 15 Co 257/98
Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 39 Co 459/96
Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Cz 20/70 (R 20/71)
Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Cz 74/73
Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cz 44/71
Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 10/66 (R 44/66)
Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Cz 42/88
Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tz 193/91 (R 44/1992)
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 50 Nc 46/2010
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 50 P 336/2006
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 sp. zn. 15 P 191/2002
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 sp. zn. P 304/1998
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 25 Nc 221/2009
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 25 Nc 429/2000
Rozsudek Okresního soudu Praha – východ sp. zn. 30 Nc 290/2009
Usnesení Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 10 Co 361/95

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 289/2003

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem sp. zn. 10 Co 326/2004

Usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 23 Co 557/98

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 659/2006

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1717/98

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 1296/2008

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1324/2006

Internetové zdroje

Justice.cz [online]. 2010 [cit. 2011-10-21]. Doporučující tabulka pro stanovení výše výživného. Dostupné z WWW:

<<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5453&d=315516>>.

Justice.cz [online]. 2011 [cit. 2011-11-19]. Nový občanský zákoník. Dostupné z WWW:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011.pdf>.

Law-lib.com [online]. 1999 [cit. 2011-11-17]. Law library. Dostupné z WWW:

<http://www.law-lib.com/law/law_view.asp?id=57038>.

Law-lib.com [online]. 1999 [cit. 2011-11-17]. Law library. Dostupné z WWW:

<<http://www.law-lib.com/lawhtm/1984/2934.htm>>.

MITLÖHNER, Miroslav. *Planovanirodiny.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-11-16]. Baby box - méně idealismu a více reality. Dostupné z WWW:

<http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2008043004>>.